

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מורן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

מרכז לחינוך עמדי תורה והחסידיות
מבית ש"ס פתח תקוה

נציבי חודש אלול

הנגידים הנכבדים והמפוארים

משפחת וואקסמאן שיחיו

לע"נ אמם מרת חנה ריטא בת מו"ה יעקב יצחק ע"ה

בנשיאות כ"ק מורן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקית אלא בחבורה (מסכת סנה)

שינון לחזרה

חולין גליון ט"ז

פ' שופטים - כי תצא
תשפ"ד

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד י"ד

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות
מס' חולין דף עט: עד דף פג:

רחמנא ובנו כל דהו, שרק על האם הקפיד שתהא בהמה, אבל על
הבן לא הקפיד ואפילו הוא היה חייב משום 'אותו ואת בנו'.

אלא איירי בתייש הבא על הצבייה וילדה בת, ואותה בת
ילדה בן ואו בת, וקא שחיט לה ולבנה ואו בתה. דלתנא קמא
חייב עליה, משום דסובר חוששין לזרע האב, ולכן יש באם הזאת
מקצת שה ומן אביה התייש, ו'שה' דאמר רחמנא משמע אפילו מקצת
שה. ורבי אליעזר סובר אין חוששין לזרע האב, הלכך אין בה
אפילו מקצת שה, ולכן לא שייך לומר בה 'שה ואפילו מקצת שה'.

ואף דיסוד מחלוקתם הוא אם חוששין לזרע האב, לא העמידו
פלוגתתם בהא דנחלקו רבנן וחנניה אם 'אותו ואת בנו' נהוג
בזכרים או לא. דתנא קמא דסבירא ליה חוששין לזרע האב הוה
ליה למימר דנהוג בזכרים כחנניה, ורבי אליעזר דסבירא ליה אין
חוששין לזרע האב הוה ליה למימר דאינו נהוג בזכרים כרבנן
דחנניה. משום דאי אשמעינן מחלוקתם רק בזה הוה אמינא,
דבתייש הבא על הצבייה וילדה בת ואותה בת ילדה בן, אפילו
רבנן מודו דאף על גב דחוששין לזרע האב, אין חייב משום 'אותו
ואת בנו' כיון דליכא אלא מקצת שה, ולא אמרינן ד'שה ואפילו
מקצת שה'. קא משמע לן דאמרינן 'אפילו מקצת שה'.

² וכמו התוספות (ד"ה ורבי אליעזר), דה"ה דהוה מצי למימר דלכולי עלמא
חוששין לזרע האב, ונחלקו אם אמרינן 'שה ואפילו מקצת שה', וזה שייך אפילו
בצבי הנא על המישה שילדה בת, ובת ילדה בן. אלא דניחא לאוקומי פלוגתא
בחוששין לזרע האב דמצינו בו פלוגתא דתנאי, אבל בשה ואפילו מקצת שה לא
אשכחן פלוגתא דתנאי.

דף ע"ט ע"ב

אותו ואת בנו בכוי

איסור שחיטת 'אותו ואת בנו' כיום אחד אינו נהוג בחיה אלא
בבהמה, ודכתיב ושור או שה. ואף נהוג בכלאים הנולד מן העז ומן
הרחל, כיון ששניהם מין בהמה. אולם נחלקו תנאי בברייתא אם
איסור 'אותו ואת בנו' נהוג בכוי. לתנא קמא בברייתא, נהוג בכוי.
לרבי אליעזר, אינו נהוג בכוי.

וביאר רב חסדא, דכוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים הוא
הנולד מן התייש [מן עיזים והוא בהמה] ומן הצבייה [שהיא מין
חיה]. דלתנא קמא נהוג בו 'אותו ואת בנו' [ואף על פי דשור או כשב כתיב,
ולא צבי ואיל], ולרבי אליעזר אינו נהוג בו.

וחנה אין לפרש דנחלקו בתייש הבא על הצבייה וילדה, וקא
שחיט להצבייה ובנה. דהא אמר רב חסדא, הכל מודים בהיא
צבייה ובנה שילדה מן התייש, שפטורי משום 'אותו ואת בנו'.
דהא כתיב 'שה ובנו', ולא צבי ובנו.

וכן אין לומר דנחלקו בצבי הבא על התיישה, וילדה, וקא
שחיט להתיישה ובנה. דהא אמר רב חסדא, הכל מודים בהיא
תיישה ובנה צבי, שחייב עליה משום 'אותו ואת בנו'. ד'שה' אמר

⁶ לפסקי ממאן דאמר (לקמן דף פ' ע"א) דכוי צריה צפני עזמו הוא.

³ אבל עדיין אסור הוא, אף שאינו חייב עליו; עי' רמב"ם הל' שחיטה פ"ב
ה"ס, וראש יוסף.

קנין תורה גליון

נחלקו תנאי לענין כוי; דלתנא קמא, אף בכוי חייב במתנות, אבל לרבי אליעזר בכוי פטור מן המתנות.

והנה אין לומר דהברייתא איירי בתייש הבא על הצבייה וילדה, דאי אין חוששין לזרע האב אפילו מקצת שיה ליכא. דבשלמא שיטת רבי אליעזר שפוטרי ממתנות מובן, משום דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב, וכיון שאמו היה היא אפילו מקצת בהמה ליכא. אלא לרבנן, אף אם סבירא להו שחייב במתנות במקצת שיה (וכגון כשהאם היא שיה), חכא (שרק האב הוא שיה) יהא פטור לגמרי; מחציו שודאי בא מן האם שהיא צבייה, ודאי פטור ממתנות כיון דהוה חיה. וגם מחציו השני, הרי אמרינן דלרבנן הוה ספק אם חוששין לזרע האב והוה חצי בהמה (וחייב בחצי מתנות), או אין חוששין וכולו חיה (ופטור ממתנות לגמרי). ואם כן למה יהא חייב ליתן מהם לכהן כלל, הא כההן הוה המוציא מחבירו ועליו לחביא הראיה. ויאמר הישראל להכהן הבא ראיה דחוששין לזרע האב, ותטול חצי המתנות.

ואם נאמר דאיירי בצבי הבא על התיישה וילדה, דאיכא צד בהמה מן האם. בשלמא שיטת רבנן מובן, דאף על גב דמספקא להו שמא חוששין לזרע האב ולא הוי כוליה שיה, כיון דמוצד האב הוה חיה, יש לומר דהא דאמרו שחייב במתנות היינו בחצי מתנות, משום חציו הבא מן האם שהיא שיה, ואבל בחצי האחר, ואמר הישראל להכהן הבא ראיה דאין חוששין לזרע האב, ותטול כל המתנות. אבל לרבי אליעזר אי פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב, קשה, למה אינו חייב בכל המתנות, הרי כולו שיה.

אלא מסיק הגמ', דגם רבי אליעזר מספקא ליה אם חוששין לזרע האב, ולא נחלקו בזה חכמים ורבי אליעזר, אלא שנחלקו אם אמרינן 'שה ואפילו מקצת שיה' וכן 'צבי ואפילו מקצת צבי'. דלרבנן אמרינן אפילו מקצת, ולרבי אליעזר לא אמרינן אפילו מקצת.

דף פ' ע"א

ולפי זה מבאר רב פפא מחלוקת רבי אליעזר וחכמים בעניני כיסוי הדם, מתנות, ואותו ואת בנו:

כסוי הדם: הא דתנן כהוי אין שוחטין אותו ביום טוב, ואם שחטו אין מכסין את דמו, איירי בצבי הבא על התיישה, דמוצד

הקשו בגמ' מזה דתנן לקמן (דף פ"ג ע"ב), דאין שוחטין כוי ביום טוב, כיון שרק חיה חייב בכיסוי הדם ולא בהמה, וכיון דכוי ספק הוא אם חיה או בהמה הוה, אין יכול לכסות דמו ולדחות יום טוב מספק אם שחטו. ואם עבר ושחטו, אין מכסין את דמו.

ולכאורה קשה באיזה כוי איירי; אי בתייש הבא על הצבייה וילדה, הא בין לרבנן בין לרבי אליעזר, יכול לשחטו ולכסות דמו – כיון דמוצד האם הוא צבי, והכל מודים דחוששין להאם. ואף אי חוששין לזרע האב, מקצת צבי מיהא איכא, ולדברי הכל כי איכא מקצת מיחייב במצוות דשייכי ביה, כיון דאמר רחמנא צבי חייב בכסוי, אפילו מקצת צבי במשמע.

וגם אי איירי בצבי הבא על התיישה וילדה – דלית ביה צד צבי אלא מן האב, קשה למה אין שוחטין אותו. הא לרבנן דאמרי חוששין לזרע האב, ודאי בר כסוי הוא ורשאי לשחטו ולכסות דמו. ולרבי אליעזר דאין חוששין לזרע האב, הא יכול לשחטו ואין צריך לכסות דמו, כיון דאין חוששין לזרע האב בהמה גמורה היא, ואין כאן ספק.

תירצו, דלעולם איירי בצבי הבא על התיישה, והמשנה אזיל כרבנן. ואף על גב דאמרי דאותו ואת בנו נזהג בה משום דחוששין לזרע האב, לאו מיפשמ פשיטא להו שכן הוא, אלא מספקא להו. הילכך גבי אותו ואת בנו – בתייש הבא על הצבייה לחומרא אמרינן דחוששין, וכיון דאיכא מקצת שיה אסור משום אותו ואת בנו. וגבי כסוי נמי לחומרא הנוול מן צבי הבא על התיישה חייב בכיסוי מספק, שמא חוששין לזרע האב, והוה מקצת צבי, ואפילו מקצת צבי צריך כיסוי. אבל אסור לשחטו ולחלל יום טוב בכיסוי דמו, דהרי ספק הוא, דשמא אין חוששין לזרע האב והוה בהמה ופטור מכיסוי הדם.

אמנם הקשו, כיון דלרבנן דאמרי שאותו ואת בנו נזהג בכוי היינו רק מספק, דמספקא להו אם חוששין לזרע האב, אם כן רבי אליעזר שחולק עליהם וסובר שאינו נזהג בכוי, על כרחך היינו דאינו נזהג בו כלל, דאפילו מספק אין חוששין לזרע האב.

והנה שנינו בברייתא, דמוצות נתינת זרוע והלחיים והקבה לכהן, דנהוג רק בבחמה ולא בחיה (ודאם שור אם שיה כתיב בהו, ומשמע דאין נזהגין בחיה), לכאורה נזהג בכלאים הבא מן העז ומן הרחל. אבל

⁶ דאף אי חוששין לזרע האב, ואמרינן 'שה ואפילו מקצת שיה', לא מיחייב אלא פלגא דלד שיה. דכיון דלפטר למיפלגיהו, יהיז פלגא דשיה, ומעכב פלגא דלד צבי, לחד מאן דאמר לקמן (דף קל"ז).

⁷ וכל משהו דם שלו הוה חלוי דם צבי ומתקיים צו המצוה; תוס' ד"ה צין לרבנן בסו"ד 7.

קנין תורה

עליה מלקות. ולרבי אליעזר מותר לכתחלה לשוחטה ואת בנה ביום אחד, כיון דאפילו אם חוששין לזרע האב, לא הוה רק מקצתו שה, והא לא אמרינן 'אפילו מקצת שה'.

וכן נחלקו בצבי הבא על התיישה ונולד מהם בת, אם נוהג בה איסור דאותו ואת בנו – ולענין למלקות; רבנן סברי דחייבים עליה מלקות, דאפילו אם חוששין לזרע האב, הוה על כל פנים מקצת שה מצד האם, וסבירא להו דשה ואפילו מקצת שה. אבל רבי אליעזר סבירא ליה דאף על גב דאיכא איסורא – דשמוא אין חוששין לזרע האב והוה שה מעליא. מכל מקום אין חייבים עליה מלקות, משום שמוא חוששין לזרע האב, ויש בו גם צבי ואינו אלא מקצת שה, ולא אמרינן מקצת שה.

מהו כוי

נחלקו אמוראי מהו 'כוי':

לרב יהודה, בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא, ולא מכלאי בהמה וחיה הוא. לרב נחמן, כוי זה איל הבר [איל זכרי הגדל ביערים]¹.

וכן נחלקו בה תנאי; (א) לתנא קמא, כוי זה איל הבר. (ב) ליש אומרים, זה הבא מן התייש ומן הצבייה ונדסבירא להו לרבי אליעזר וחכמים החולקים עליו באותו ואת בנו ובמתנות כהונה. (ג) לרבי יוסי, בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה היא אם מין בהמה וכוותיה סובר רב יהודה לעיל, ואליבית קאי המשנה לקמן שהיבוי בכיסוי הדם מספק, ואסר לשחטו ביום טוב. (ד) לרבן שמעון בן גמליאל, מין בהמה היא ומשפחת 'דושאי' היו מגדלין מהן עדרים עדרים.

¹ רש"י ציאר הטעם משום דהוה המרמא ספק ולא שמה המרמא. והקשו האחרונים, דאפילו אם המרמא ספק שמה המרמא, נמי לא יהא חייב עליה מלקות משום דאיכא ספק צלמא אס עבר על האיסור. וציאר התפארת יעקב, דכיון שחכמים אלו הסתפקו האם חוששין לזרע האב, אף אם יצא בית דין אחר דפשיטא להם דחוששין לזרע האב, לא יהא חייב מלקות כיון דהוה המרמא ספק.

² רבי אליעזר וחכמים שנחלקו לעיל לגבי אותו ואת בנו ומתנות, ודאי נחלקו צמיש הבא על הצביה, וכמו שנבאר. ומחלוקת אמוראי אלו קאי על המשנה דלהלן לענין חיוב כסוי הדם ככוי, [ע"י תוספות ד"ה כוי].

³ דסבירא ליה אין חיה מתעברת מצהמה, ולא צהמה מחיה, וכמבואר במס' בבא קמא (דף ע"ח.).

⁴ והיינו איל צמחיק (ולא צמח כ"צ ואל"ף), דהיינו זכר של הרמלים, ומ"מ דינו כחיה, כמס' המוס' רבי עקיבא איגר.

⁵ ודינו כחיה, ומותר לשחטו ביום טוב ולבסות דמו, וחולק על המשנה שם שאסר לשחטו ביום טוב; תוספות (ד"ה זה איל הבר), וע"י בהערה הבא.

⁶ וזהו ההכרח לומר דלמאן איל הבר הוא דינו חיה, דאם לא, במאי פליגי מנא קמא ורבי שמעון בן גמליאל; שם.

האב הוה חיה, ומצד האם הוה בהמה. ואזיל אליבא דחכמים, דסבירא להו 'צבי ואפילו מקצת צבי', אלא דכיון דמספקא להו אם חוששין לזרע האב והוה מקצת צבי, או אין חוששין ולא הוה צבי כלל, אין שוחטין אותו ביום טוב.

מתנות: הבריייתא שנחלקו בו רבי אליעזר ורבנן אי הכוי חייב בזרוע והלחיים והקבה, איירי נמי בהנולד מצבי הבא על התיישה, דמצד האב הוה חיה, ומצד האם הוה בהמה. לרבי אליעזר פטור לגמרי ממתנות, כיון דלא אמרינן 'שה ואפילו מקצת', ומספקא ליה אם חוששין לזרע האב, ומצד אביו הרי הוה חיה, וכולו פטור מן המתנות. ואם כן יאמר הישראל לכהן, הבא ראייה דאין חוששין לזרע האב, וטול המתנות. אבל לחכמים דאמרינן שה ואפילו מקצת שה, חייב בחצי המתנות ממה נפשך; אם אין חוששין לזרע האב, הרי חייב במתנות כולן. ואף אם חוששין לזרע האב, על כל פנים חציו, מצד האם, חייב במתנות. אבל על חצי האחר פטור, משום שיאמר ישראל לכהן הבא ראייה דאין חוששין לזרע האב והוה כולו שה, ואז תטול חצי האחר של המתנות.

אותו ואת בנו: מחלוקת רבי אליעזר ורבנן אי אותו ואת בנו נוהג בכוי, איירי בין בתייש הבא על הצבייה, דמצד האב הוה בהמה ומצד האם הוה חיה. ובין בצבי הבא על התיישה, דמצד האב הוה חיה ומצד האם הוה בהמה, וכדלהלן:

בתייש הבא על הצבייה, ונולד מהם בת, נחלקו אם מותר לשוחטה ואת בנה ביום אחד – לענין איסורא; לרבנן אסור משום שמוא חוששין לזרע האב ואיכא מקצת שה. אבל מכל מקום אינו לוקה כיון דשמוא אין חוששין לזרע האב, והוה ספק אם חייבים

¹ אבל לרבי אליעזר כהאי גוונא שוחטין אותו ודאי אין מכסין דמו, דאף אי חוששין לזרע האב הרי אמו שה ואין כאן רק מקצת צבי, ומקצת צבי לא סבירא ליה.

אבל אם איירי המשנה צמיש הבא על הצבייה, דמנד האב הוה צהמה ומנד האם הוה חיה, לא היה אפשר לאוקים המשנה אליבא דרבנן דסבירא ליה 'צבי ואפילו מקצת צבי'. דאם כן ודאי חייב צמיש, דמה נפשך הוה כולו צבי או מקצת צבי, ויכול לשחטו ביום טוב, ולבסות דמו.

אבל אליבא דרבי אליעזר, שפיר הוה אפשר לאוקומה צמיש הבא על הצבייה, ומספקא ליה אם חוששין לזרע האב, דאז הוה מקצת חייש ופטור מן הכיסוי, כיון דסבירא ליה אמרינן 'צבי ואפילו מקצת צבי', או אין חוששין והוה כולו צבי, ולכן אין שוחטין אותו ביום טוב. אבל יחא ליה לאוקומה כדרבנן.

¹ אבל אין לאוקומה צמיש הבא על הצבייה, דמנד אביו הוה צהמה, ומנד אמו הוה חיה. דאם כן גם לרבנן יהא פטור לגמרי, דהא אף אם אמרינן אפילו מקצת שה, דלמא אין חוששין לזרע האב וליכא אפילו מקצת שה אלא כוליה צבי הוא, והמוציא מחצירו עליו הראיה.

הקשה רב אחא בריה דרב איקא, דלמא מינא דאקו נינהו. וכן הקשה רבינא לרב אשי, דלמא מינא דתאוי, או מינא דזמור נינהו.

רב חנן אמר לרב אשי, שאמימר אכן התיר חלבו של עיזי דבאלא באכילה, משום דסבירא ליה דחיות נינהו.

שיטת רבי שמעון בשחיטה שאינה ראויה

במשנתנו מבואר כמה אופנים של השוואת חולין או קדשים אותו ואת בנו. ואמר רבי אושעיא, דכל המושגה אזיל דלא כרבי שמעון, דסבירא ליה שחיטה שאינה ראויה [כגון שחיטת שור הנסקל] לא שמה שחיטה, ואין חייבים עליה משום 'אותו ואת בנו'. ומוכיח כן רבי אושעיא מכמה בבות במשנתנו דמבואר מהם דלא כרבי שמעון:

(א) שניהם קדשים בחוץ, על הראשון חייב כרת משום שחומי חוץ, אבל על השני פטור מן הכרת – דכיון שנשחטה אמו שוב אין ראוי הבן לישחט בפנים, דפסול משום מחוסר זמן. ושניהם פסולים [אסורים באכילה], ועל שניהם לוקין.

והרי לרבי שמעון דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, שחיטת הראשון קדשים בחוץ לא הוה שחיטה כיון שאינה ראויה. ונחיי דלענין שחומי חוץ להתחייב כרת הוויא שחיטה, משום גזירת הכתוב, אבל לכל מילי לאו שחיטה היא. ואם כן לא הוה השני מחוסר זמן, דבאותו ואת בנו 'שחיטה' כתיב, וכיון דשחיטת הראשון לא הוה שחיטה ראויה, הרי מותר לשחוט השני באותו ביום. ואם כן יהא חייב גם על השני כרת משום שחומי חוץ, כיון דהוא מתקבל בפנים.

דף פ' ע"ב

(ב) שחט שניהם חולין בפנים בעזרה, שניהם פסולין משום חולין שנשחטו בעזרה, ועל השני לוקה משום לאו ד'אותו ואת בנו'.

רק בהמות כשרות על גבי המזבח ולא חיות. ואמר רבי זירא בשם רב ספרא בשם רב המנונא, ד'עזי דבאלא' [עזים הגדלות ביער הלבנון], כשרות לגבי מזבח, דלאו חיות נינהו אלא בהמות.

דסבר לה כי הא דאמר רבי יצחק, עשר מינים מנה הכתוב להיתר אכילה; (א) שור, (ב) שה כשבים, (ג) שה עזים, (ד) איל, (ה) צבי, (ו) יחמור, (ז) אקו, (ח) דישון, (ט) תאו, (י) זמר. שלשה הראשונים הם בהמות, ושבעה האחרונים הם חיות, ואין לנו עוד בהמה וזיה כשרה בעולם. וכיון דלא נמנה 'עזי דבאלא' בין מין החיות, על כרחך בכלל עז הם, והרי עז בהמה הוא.

הקשה רב אחא בר יעקב, למה לא אמרינן איל וצבי הוה פרט, והא דכתיב אחריו כל בהמה מפרסת פרסה וכו' הוה כלל, ופרט וכלל אמרינן דנעשה כלל מוסף על הפרט, ומרבה הכל, והרי איכא עוד הרבה מיני כשרות. תירצו בגמ', דאם כן, למה מנה הפסוק כל אלו הפרטים, אלא מדמנה הני פרטי שמע מינה שאין עוד מהורות.

הקשה רב אחא בריה דרב איקא, נחי נמי דאין עוד מין חיה שלא הוזכרה כאן, אכתי מנא לך דמינא דעז הוא, דלמא מינא דאקו נינהו ולא ידעינן מאי ניהו. וכן הקשה רב אחא בריה דרבא ויש אומרים רב אחא בריה דרב אויא, דלמא מינא דתאוי או מינא דזמור הם [הנך דלא בקיאינן בהו].

אבא בריה דרב מנימין בר חיאי שאל מרב הונא בר חיאי, האם עזי ד'באלא' מותרים על גבי המזבח. אמר לו רב הונא בר חיאי, עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הבר. דתנן, לתנא קמא, שור הבר מין בהמה הוא, לרבי יוסי מין חיה הוא. ומחלוקתם הוא, דרבנן סברי מדמתרגמינן 'תאו' 'תורבלא' והיינו שור הלבנון, הרי מין בהמה הוא. ורבי יוסי סבר כיון דקא חשיב ליה בהדי חיות, מין דחיה הוא. אבל 'עזי דבאלא' כיון דלא נמנה עם החיות, לכולי עלמא מין עז נינהו דהוה בהמה וכשרה למזבח.

¹⁰ וסבירא ליה דגם 'עזי דבאלא' בכלל תאו הוא; תפארת יעקב.

¹¹ וליף כן לקמן (דף פ"ה). מדכתיב 'עצום טבח והכן', דשחיטה הוא רק בצופן הממיר הצפר באכילה.

¹² אבל מהא דאמרו דשניהם לוקין, אין להוכיח דלא אחיא כרבי שמעון. דאף דאין השני לוקה משום 'אותו ואת בנו' דהא שחיטה שאינה ראויה היא, מכל מקום חייב מלקות משום שחומי חוץ [דלרבי שמעון כיון דשחיטת הראשון שחיטה שאינה ראויה היא, השני מתקבל בפנים, שאין זה איסור ד'אותו ואת בנו'; רמב"ן].

¹³ להלן יתבאר ש'תאו' היינו שור הצור, ורב אחא בריה דרבא שהקשה כן, סבירא ליה דשור הצור מין חיה הוא, ולא כמ"ד מין בהמה הוא, דאי מין בהמה היא אכתי כשר לגבי מזבח; תוספות ד"ה ולמא.

הפסולים שבאותו פסוק עובר בלאו, אלא כל הפסולין שבשור ושחיה עובר בלאו ד'לא ירצה' ומחוסר זמן בתוכן. תירצו בשני דרכים:

(א) לא חשיב במשנה אלא לאוי ד'אותו ואת בנו', אבל לאוין אחרים לא נמנו. ואף דקתני שאם שניהם קדשים בחוץ חייב כרת, וחייב מלקות על שניהם. ובשלמא על השני לוקה משום לאו ד'אותו ואת בנו', אבל על הראשון על כרחך לוקה משום לאו דשחוט חוץ, וקחשיב ליה. תירצו, דכל היכא דליכא לאו ד'אותו ואת בנו', חשיב לאוין אחרים. אבל היכא דאיכא לאו ד'אותו ואת בנו', לא חשיב לאוין אחרים.

דף פ"א ע"א

(ב) רבי זירא תירץ, דאינו לוקה על לאו דמחוסר זמן, משום דהכתוב נתקן לעשה, ולא הניתק לעשה, אין לוקין עליו. דכתיב במחוסר זמן שור או כשב או עז כי יולד שבעת ימים יהיה תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה, ומשמע בתוך זמנו בלא ירצה אלא הניחו לאחר זמנו, וירצה. [ולאו הבא מכלל עשה – עשה הוא].

אבל הקשו, דפסוק זה לא אתא לעשה אלא להא דרבי אפטוריקי, שהקשה דהא דכתיב והיה שבעת ימים תחת אמו משמע דבליל השמיני מיד לאחר שכבר עברו עליו שבעת ימים כבר ראוי הוא. והא דכתיב אחר כך מיום השמיני והלאה ירצה משמע דרק מיום השמיני ראוי הוא – ולא בלילה. אלא דבליילה של שמיני משחשכה, כשעבר שביעי, מותר להקדישו, ואינו עובר משום בל תקדיש פסולים, והא דמיום השמיני היינו דמאז ראוי הוא להקרב בהי.

^א ועל כרחך עשה זה לאו מעיקרא משמע, כדאמרין לענין שלום הקן (לקמן דף קמ"ה). דהא דכתיב 'שלם תשלח את האם' מעיקרא משמע – ולא מקחנה, ולכן לא היו לאו הניתק לעשה ולוקין עליו. אבל כאן הלאו קודם לעשה, שאינו עובר על הלאו אלא בתוך זמנו, ואינו יכול לקיים העשה אלא לאחר זמנו.

^ב לפי פירוש רש"י בסוגיא לכתורה אין לזה מובן, דמה ענין לאו הבא מכלל עשה לכאן, לא הוה ל' למימר רק דהוה ניתק לעשה דמיום השמיני והלאה ירצה. אלא דהוא אחי שפיר אליבא דהתוספות (ד"ה הנח) שפירשו, שאין כוונת הגמרא ללאו הניתק לעשה, אלא הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקן מהלאו דלא ירצה, שלא יהיה בכלל שאר הפסולים שעוברים עליהם בלא ירצה, ולא יהא צו אלא עשה דמיום השמיני והלאה ירצה, וכע"ז פירש"י במס' זבחים (דף קיד:). אולם גם התוספות לא הקשו מזה לפירש"י והדבר ברור שלא היה להם גירסא זו בגמרא, וכן מוכח בעוד הרבה ראשונים; הגרי"ם פערלא צביאורו על סדר המצות לרמ"ג מ"ע ק"ו.

^ג ואף דילפינן מדכתיב 'ציום צווחו', דכל הקרצנות אינם קרצים רק ציום, מההוא קרא לא הוה פסלינן לילה שאחר שצעה אלא כמו שאר לילות, ואם עלה

ולרבי שמעון דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, נמצא דחולין בעזרה שאינו מתיר באכילה, לאו שחיטה הוא. ואם כן הראשון [וכן השני] אינה שחיטה, אלא הריגה. ואם כן למה חייב מלקות משום 'אותו ואת בנו'.

(ג) שניהם קדשים ושחטם בפנים, הראשון כשר ופטור עליו. ועל השני לוקין משום 'אותו ואת בנו', ופסול משום מחוסר זמן.

וכיון דלרבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, אם כן כל שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא. דהא כל זמן שלא זרק את הדם, אינו מתיר הבשר באכילה. ואם כן לא מיבעיא לענין מלקות שלא ילקה לדידה על שחיטת השני משום 'אותו ואת בנו' דהא לאו שחיטה הוא. אלא השני אפילו לא יהא פסול משום מחוסר זמן. דכיון שאין איסור שחיטה מצד אותו ואת בנו – שהרי הראשון לא נשחט, לא הוה השני מחוסר זמן.

וחנה לכאורה כל זה פשיטא הוא, אלא דבא רבי אושעיא לאשמעינן הא דשחיטת קדשים לא חשיב שחיטה ראויה. דהוה אמינא כיון דאם היה נוחר הסימנין אף אם זרק הדם לא היה הבשר מותר, ורק כששחט ואחר כך זורק הדם נותר הבשר, ואם כן חשיב 'שחיטה ראויה', קא משמע לן דלא הוה שחיטה ראויה כיון דאין הבשר מותר מיד בשחיטה רק לאחר זריקת הדם.

ויתבאר עוד להלן, אם באמת אמרינן כן דלרבי שמעון ליכא איסור 'אותו ואת בנו' בקדשים.

מחוסר זמן

הקשו בגמ', למה לא מנה במשנתנו כששחט השני קדשים בפנים, שלוקה גם משום לאו דשחיטת קדשים מחוסר זמן. דשנינו בברייתא, דילפינן שכל הפסולין שבשור ושבישה עובר באיסור 'לא ירצה', דכתיב ישור ושה שרוע וקלוג וגו' ולנדר לא ירצה, ותיבת 'שור' ירצה' מיותרים הם ללמוד שלא רק אלו

^א אבל מהא דהתחילה המשנה ד'אותו ואת בנו' נהג צדק, לא הקשה דלא אחי כרבי שמעון. דאפשר לומר דגזירת הכתוב הוא דילפינן מריבוי ד'ו' מוסף על ענין ראשון, שגם בקדשים איסורא ליכא אף דהוה שחיטה שאינה ראויה, ועכ"פ כשהראשון היה חולין דהוה שחיטה ראויה לגמרי, אסרה תורה גם שחיטת השני. אבל לענין מלקות לא גלי לן קרא, ולכן הוכיח רק מהא דסופג את הארבעים צד"ג; ראש יוסף.

^ב ואפילו שחט שני אחר שמזקק דם הראשון, חשיב שחיטה ראשונה אינה ראויה כיון דצעת שחיטה אחי לא היתה ראויה; תוספות ד"ה דכמה.

^ג ואף על גב שכל הקרצו, עובר מיד על השחיטה. דגבי כל פסולים ילפינן במס' תמורה (דף ו' ע"ב) דעובר משום חמשה שמות; (א) כל תקדישו, (ב) כל שחטו, (ג) כל תזקו, (ד) כל תקטירו כולו, (ה) כל תקטירו מקצתו.

אלא מסיק הגמ', דילפינן למצות עשה מהא דכתיב בפסוק
אחר כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה תחת אמו ביום
השמיני תתנו לי היינו מצות עשה להקריבו רק לאחר זמנו.

שיטת רבי שמעון באותו ואת בנו בקדשים

אמר רב המנונא, אומר היה רבי שמעון דאין איסור אותו
ואת בנו נוהג בקדשים. דכיון דאמר רבי שמעון שחיטה שאינה
ראויה לא שמה שחיטה, שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה
ראויה היא, כיון דכל זמן שלא זרק הדם אין הבשר מותר באכילה.

הקשה רבא, הרי שנינו בברייתא, דהשוחט קדשים בחוץ
אותו ואת בנו, אמר רבי שמעון, דאף על פי שאינו חייב כרת
משום שחוטאי חוץ כיון דלאו מתקבל בפנים הוא – הואיל ומחוסר
זמן הוא [שהרי אסור לשחטו היום כיון דכבר שחט אמו], מכל מקום עובר בלא
תעשה הואיל והוא רצוי בפנים לאחר זמנו. שהיה רבי שמעון
אומר, כל הראוי לבא לאחר זמן ושחטו בחוץ, עובר בלא תעשה
ואין בו כרת. והכמים אומרים, כל שאין בו כרת משום שחוטאי
חוץ, גם אינו עובר בלא תעשה.

והנה קשה דלרבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לאו שמה
שחיטה, ואם כן למה אין על השני רק איסור לא תעשה ולא חיוב
כרת. הרי הראשון לא נשחט אלא נקטל – דהא שחיטה שאינה
ראויה היא, דהוה קדשים בחוץ – ואם כן השני מתקבל בפנים מיד
ולאו מחוסר זמן הוא, ויהא חייב עליו גם כרת.

תירץ רבא וי"א האמורא 'כדי', שהברייתא חסורי מיחסרא
הוא, ויש בה ג' בבות:

(א) שניהם בחוץ; לרבנן על הראשון ענוש כרת משום שחוטאי
חוץ, והשני פסול, אבל פטור מכרת כיון דלא מתקבל בפנים הוא,
דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה נמצא דהשניה אסורה
משום אותו ואת בנו. לרבי שמעון, שניהם ענושים כרת משום
שחוטאי חוץ, דגם השני מתקבל בפנים, כיון דשחיטת הראשון לא
הוה שחיטה ראויה והוה כהריגה בעלמא, ואין על השני איסור
משום אותו ואת בנו. ואבל לענין קדשים בחוץ חייב, ואף על גב דהוה שחיטה שאינה
ראויה, בהכי חייביה רחמנא.

לא ירד. ולהכי נריך קרא דהכא דהוי מחוסר זמן ואפילו אם עלה על המזבח,
ירד; תוספות (ד"ה יוס להלכה).

ו' ולא ידידה מפרש צמס' זכמים (דף קי"ז). מדכתיב 'לא תעשון ככל אשר
אנחנו עושים וגו'.

(ב) שחט הראשון בחוץ, והשני בפנים; הראשון ענוש כרת
משום שחוטאי חוץ, והשני לרבנן פסול משום מחוסר זמן, ופטור
מכרת שהרי לא שחטו בחוץ^א והא פטור לא איצטריך, אלא אידי דתני ראשון
חייב תנא שני פטור. לרבי שמעון, השני כשר משום דהראשון לא היה
שחיטה ראויה וחשיב כנהרג ולא כשחוט, ואם כן השני לאו
מחוסר זמן הוא.

(ג) שחט הראשון בפנים והשני בחוץ; הראשון כשר ופטור
עליו, והשני לרבנן פסול משום מחוסר זמן, ופטור מכרת ומלאו
דשחוטאי חוץ, כיון דלאו מתקבל בפנים הוא. לרבי שמעון, אף דעל
השני אינו חייב עליו כרת כיון דלאו מתקבל בפנים הוא, מכל
מקום עובר עליו בלא תעשה.

מעכשיו קשה על רב המנונא, דאם לרבי שמעון שחיטת
קדשים הוה שחיטה שאינה ראויה, ואין איסור על שחיטת אמה
או בתו, למה בבבא השלישי אינו עובר על השני רק בלא תעשה.
הרי כיון דליכא איסור אותו ואת בנו, הרי השני מתקבל בפנים,
ולמה אינו חייב עליו כרת.

אלא אמר רבא, דהכי אמר רב המנונא, באמת נוהג איסור
'אותו ואת בנו' בקדשים, אלא שאין בו מלקות. והיינו משום
דבשחיטת קדשים כל זמן שלא זרק הדם אין הבשר מותר. נמצא
דבשעה ששחטה הוה התראת ספק אם יבא אחר כך לידי זריקה
או לא. הלכך, לרבי שמעון כששוחט קדשים, השני יש בה איסור
'אותו ואת בנו', רק לא מלקות^ב.

^א כל הברייתא לא איירי צענין חיוב ופטור על לאו ד'אותו ואת בנו' רק לגבי
חיוב ופטור על שחוטאי חוץ.

^ב וכמו רש"י, שהשני לאו מתקבל בפנים הוא, שהראשון שנשחט וזרק הדם כבר
קודם שחיטתו של שני, שחיטה ראויה הוה, ולכן יש בו הלאו ד'אותו ואת בנו' אבל
עדיין התראת ספק הוא שמה לא יזרוק דם של שני, וואס לא יזרק נמצא דהוה
שחיטה שאינה ראויה.

והקשה רש"י על גירסא זו דמאי 'התראת ספק' דקאמר, הא ודאי שחיטת שני
אינה ראויה. דכיון דאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים, הוה ליה שני מחוסר
זמן ואין שחיטתו ראויה ואין כאן התראת כלל.

ולכן כתב רש"י, דלא גרסינן כאן דהטעם דפטור הוא משום 'התראת ספק'
דפירוש משוכם הוא מאלם חריף ומפולפל, אלא סתם דאין צו מלקות. וטעם
הדבר משום דאין שחיטת השני ראויה, מכיון שנשחט ראשון וזרק דמו הוה לה
שחיטת הראשון ראויה, וחוץ הוא על הא דאמר רבי אושעיא לעיל דכל שחיטת
קדשים הוה שחיטה שאינה ראויה, והשני אינה ראויה משום דהוה מחוסר זמן
ואין דמו זרק.

והלפי' נריך לומר דעיקר הדין איסור אותו ואת בנו השייך בקדשים, הוא כלפי
שחיטת הראשון דהוה שחיטה ראויה. ואם שחט אחר כך צנה חולין, עובר עליו
וכמו שיחבאר בדברי רבא להלן.

קנין תורה

דינו ודקיימא לן דאפילו שחטו אסור בהנאה, (ח) השוחט עגלה ערופה ודסבירא ליה דנאסרת מחיים, ואפילו שחטה אסורה:

לרבי שמעון פטור, דסבירא ליה דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה. **לחכמים** חייב, דסבירא להו שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה.

אבל באופנים דלהלן לכולי עלמא פטור, שהרי אינם שחיטה כלל^א, (א) השוחט ונתנבלה בידו שלא מדעת, (ב) הנוחר או מעקר סימנין אפילו מדעת.

קם ליה בדרכה מיניה

נחלקו אמוראי באיזה אופן נאמרים דברי חכמים במשנתנו דהשוחט לעבודה זרה חייב מלקות משום אותו ואת בנו:

לריש לקיש, לא שנו אלא כששחט הראשון לעבודה זרה, וחזר ושחט את השני לשלחנו, לאכלו. דתחלה דיינינן ליה על התראה השני של 'אותו ואת בנו' ולוקה עליו, ואחר כך דיינינן ליה על התראה של בהמה ראשונה לעבודה זרה, וחייב מיתה ואי נמי אפשר שהראשון שחטו אדם אחד והוא חייב מיתה משום שחט לעבודה זרה, והשני שחטו אדם אחר והוא חייב מלקות משום 'אותו ואת בנו'. אבל אם שחט הראשון לאכילה, והשני לעבודה זרה, כיון דבשחיטת השני נתחייב מיתה משום שוחט לעבודה זרה, וגם מלקות משום אותו ואת בנו, פטור מהמלקות, 'דקם ליה בדרכה מיניה' ודקיימא לן במס' כתובות (דף לה.) מן הפסוק ולא יהיה אסון, דתרתני לא עבדינן ביה.

אמר ליה **רבי יוחנן**, זו אפילו תינוקות של בית רבן יודיעין דתרתני לא עבדינן ביה, משום דקם ליה בדרכה מיניה. אלא אם היה לך להשמיענו דבר מעם על משנתנו כך היה לך לומר; פעמים שמלקות של משנתנו שייך אפילו בשוחט הראשון לשלחנו והשני לעבודה זרה. דבאופן שלא התרו בו על השני משום עבודה זרה, והתרו בו רק משום 'אותו ואת בנו', שאינו נהרג שהרי לא היה כאן התראה, מלקין אותו משום שחיטת 'אותו ואת בנו' ביום אחד.

אבל **ריש לקיש** סבר, דאף כבי האי גוונא שלא התרו בו משום עבודה זרה פטור ממלקות. דכיון שאם התרו בו משום עבודה

זרה שאמר דשחיטת אותו ואת בנו אין לוקין עליו, היינו לשיטתו. דאמר **רבא**, אם היא חולין ובנה שלמים, ושחט חולין ואחר כך שחט השלמים בו ביום, **לרבי שמעון** פטור ממלקות. ואם שחט השלמים בפנים ואחר כך שחט אמה שהיא חולין בחוץ, חייב מלקות משום דשחיטה ראויה היא והתראת ודאי היא, דבזמן ששחט השני כבר נזרק דמו של ראשון, והשני אינו מחוסר זריקה כיון דחולין היא, ולא שייך בה פסול דמחוסר זמן.

דף פ"א ע"ב

ונחלקו אמוראי מה הדין בבחמה של חולין שבנה קרבן עולה, אליבא דרבי שמעון; **לרבא**, לא מיבעיא אם שחט תחלה האם שהיא חולין ואחר כך שחט בנה עולה שהוא פטור ממלקות. אלא אפילו שחט תחלה בנה עולה וזרק דמה, ואחר כך שחט האם שהיא חולין, מכל מקום פטור לרבי שמעון. משום דלרבי שמעון שחיטה קמייתא לאו שחיטה בת אכילה היא, כיון דקרבן עולה אינו נאכל.

אולם **רבי יעקב** אמר בשם **רבי יוחנן**, דבאופן ששחט תחלה בנה לעולה וזרק דמו ואחר כך שחט האם שהיא חולין, חייב לרבי שמעון, משום דאכילת מזבח שמה אכילה, והוה שחיטה ראויה. דילפינן מדכתיב ואם 'האכל יאכל' מבשר זבח שלמיו בשתי אכילות הכתוב מדבר לענין פגול, שאם שחט על מנת לאכול חוץ לזמנו דהיינו אכילת אדם, או על מנת להקטיר חוץ לזמנו דהיינו אכילת מזבח, פגול הוא. הרי מבואר דאכילת מזבח חשיב אכילה, וממילא חשיב שחיטה ראויה לרבי שמעון.

שחיטה שאינה ראויה

נחלקו התנאים במשנתנו אם יש איסור שחיטת 'אותו ואת בנו' ביום אחד כששחיטת אחד מהם היה שחיטה שאינה ראויה, והמושג מונה **חמשה ציורים**; (א) השוחט בהמה ונמצא טרפה, (ב) השוחט בהמה לעבודה זרה, (ג) השוחט פרה אדומה ודלאו לאכילה היא, שהרי כולה נשרפת, (ד) השוחט שור הנסקל לאחר שנגמור

^א ע"פ הגירסא שלפנינו בגמ' היינו משום דהתראת ספק הוא אס מירוק דס השלמים אחר כך, וואס לא מירוק לא יהא שחיטה ראויה, ולפי' רש"י צהערה דלעיל, היינו לשיטתו דאין בשחיטת השני מלקות משום דהוה שחיטה שאינה ראויה משום מחוסר זמן.

^ב משום דהוה התראת ספק אס מירוק דס העולה, וואס לא מירוק הוה שחיטה שאינה ראויה, ולרש"י משום דהוה ודאי שחיטה שאינה ראויה משום מחוסר זמן.

^א דלא דמיא לשחיטה דלעיל כלל, דהתם שחיטה מעלייתא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל, ואילו כאן צעטס אינה שחיטה כלל.

^ב החידוש צוה דאף על פי שנתקיימה מחשבתו לא הוה שחיטה כלל; חוסן ישועות.

דף פ"ב ע"א

וביאר ריש לקיש איזה שעת הכושר היה לה לפרה אדומה. דאומר היה רבי שמעון שאם מצא פרה אדומה אחרת נאה הימנה, פודה את זו אפילו על גב שהיא על גבי מערכתה, דהיינו אפילו אם שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נשחטת עליה.

אמר רב שמן בר אבא בשם רבי יוחנן, דפרה אדומה אכן לא נשנית במשנתנו.

שחיטת עגלה ערופה

במשנתנו נמנה השוחט עגלה ערופה בין אלו דהוו שחיטה שאינה ראויה. והקשו בגמ' מהא דתנן במס' כריתות, שאם נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה, תצא העגלה ותרעה בעדר כשאר חולין, אלמא אינה נאסרת מחיים. ואם כן כאשר שחטה יהא מותרת, ולמה הוה שחיטה שאינה ראויה.

אמר ריש לקיש בשם רבי ינאי, עגלה ערופה לא נשנית במשנתנו.

הקשו בגמ', וכי אמר רבי ינאי הכי. הא אמר רבי ינאי, שמעתי דבעגלה ערופה יש גבול מאימתי נאסרת, ושכחתי מהו. ועלה על דעת בני הישיבה לומר, ש'גבולה' היא ירידתה לנחל איתן, דאז נאסרת. ואם כן, למה לו לומר דעגלה ערופה אינה משנה, הרי אפשר לתרין דמשנתנו שאמרה דהוה שחיטה שאינה ראויה, איירי כששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן.

יאלץ, אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, מודה הוא דפרה אדומה מקבלת טומאת אוכלין לטמא אחרים, מן הטעם שיתבאר.

ואף דפרה גופה ממילא מטמאה אדם ובעלים, מבוזר במס' כריתות (דף כ"א:), דנפק"מ בצער שחפהו צפחות מכזיזה צק, דרך אי משות ליה אוכל מנכרף צדי צק, ומקבל האי צק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין. אכל אי לאו אוכל הוא, לא מקבל האי צק טומאה, דלית ביה שיעורא, וכי נגעו ביה אוכלין אחרים טהורים הן, שאינם נוגעין בפרה, [ומש"כ רש"י שאינם נוגעים ב'צילה', היינו בהוא דכריתות; תוס' צ"ק (דף עו. ד"ה פרה)], אלא בצק.

^א כדאמרין במס' פרה (פ"ג מ"ט), דקסבר רבי שמעון כל העומד לפדות כפדיו דמי, וקרינא ביה 'אוכל שאתה יכול להאכילו'.

^ב והא דתנן במס' כריתות שאם נמצא ההורג תלך ותרעה בעדר, דמשמע שלא נאסר מחיים, תירצו שם בגמ' שמתלוקת תנאים הוא האם נאסר מחיים.

[אכל אין לתרין דהיינו קודם ירידתה לנחל איתן דוקא, דמתימין דכריתות מוכח דלא מתסרסא מחיים כלל, כמש"כ התוס' (ד"ה לישינו); בהרש"א].

זרה היה פטור ממלקות משום קם ליה בדרכה מיניה, אף כאשר לא התרו בו פטור, הואיל ובהך איסורא איכא צד מיתה.

וכבר נחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש. דאמר רב דימי, דנחלקו אמוראי בחייבי מיתות שונגין, כגון שעבר עבירה בלא התראה דהיינו שונג, ויש בה דין מיתה אם היו מתירים בו, ויש בההוא מעשה גם חיוב ממוזן ואו מלקות, והתרו בו למלקות^א. וכן חייבי מלקות שונגין, שלא התרו בו למלקות, וחייב על אותו מעשה גם ממוזן וכגון אכל מעשר שני של חבירו בגבולין או גבלה וטרפה של חבירו, ולא התרו בו למלקות^ב. לרבי יוחנן, חייב באותו דבר אחר שעם המיתה או המלקות, הואיל ואינו נהרג או אינו לוקה כיון שלא התרו בו. לריש לקיש, פטור, דכיון דכי אתרו ביה פטור, כי לא אתרו ביה נמי פטור.

ואיצטריך לאשמעינן מחלוקתם בשניהם; דאי אשמעינן בהך דהכא, הוה אמינא דבהא קאמר ריש לקיש שהוא פטור ממלקות, הואיל ויש בשחיטה זו צד מיתה פקע ליה תורת מלקות מיניה, הואיל ושני העונשים הם על גופו. אבל חייבי מיתות שונגין ודבר אחר כגון ממוזן, דעונש אחד בגופו ועונש אחד בממוזן, הוה אמינא דלכולי עלמא אינו נפטור מן חיוב הממוזן כיון דבפועל אין עונשים אותו במיתה^א ונמיהו היכא דמיקטיל לא משלם משום דקם ליה בדרכה מיניה, אבל היכא דלא מיקטיל משלם^ב.

ואם לא הוה אשמעינן מחלוקתם רק בחייבי מיתות ודבר אחר, הוה אמינא דרך בהא קאמר רבי יוחנן שחייב, דעונש אחד הוא בגופו ועונש אחד בממוזן. אבל בהא דשוחט לעבודה זרה דמלקות ומיתה שניהם בגופו הוה, אימא מודה לריש לקיש דלא רמיא תורת מלקות בעבירה שיש בה מיתה כלל, קא משמע לן דנחלקו בשניהם.

שחיטת פרה אדומה

במשנתנו נמנה פרה אדומה בין אלו דהוו שחיטה שאינה ראויה. והקשו בגמ', למה אמרינן דפרה אדומה שחיטה שאינה ראויה היא, ופטורים עליה לרבי שמעון. הא שנינו בברייתא, רבי שמעון אומר פרה מטמאה טומאת אוכלין^א הואיל והיתה לה שעת הכושר להאכילה – אף לעצמו – משנשחטה.

^א וזה נלמד מהך דרבי יוחנן וריש לקיש דהכא, אכל אי לאו דקאמרו קן על מתניתין, הוה אמרינן דלא מיירי הסם רק מחיוב ממון כמו שמבאר הגמרא; בהרש"א.

^ב דאף על גב דאמר רבי שמעון במס' בכורות (דף ט:), דאיסורי הנאה כגון שור הנסקל ופטר חמור אין מטמאין טומאת אוכלין, ונפקא ליה מ'כל האוכל אשר

קנין תורה

ובברייתא שנינו, שאם קדם השני ושחט לפני הראשון, הרי זה 'זריז ונשכר'^ל. 'זריז' שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור אותו ואת בנו. 'נשכר' שיש לו ריוח שאוכל היום בשר ואינו צריך להמתין עד למחר.

בנו ואותו

תנן במשנתנו, **לתנא קמא** שחט פרה ואחר כך שני בניה, לוקה שמונים משום דעשה שני איסורים. ואם שחט תחלה שני בניה ואחר כך שחטה לאמה, אינו לוקה אלא ארבעים, משום דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת. ואבל לסומכוס כמו שהולק בסופא, גם חכא חולק וסבירא ליה דחייב שמונים^{לז}.

הקשו בגמ', למה חייב מלקות כששחט תחלה הבן ואחר כך האם. הא כתיב **אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד**, ולא כתיב 'בנו ואותו' לא תשחטו, ומשמע דאינו חייב אלא אם כן שחט תחלה האם ואחר כך הבן. תירצו, דשנינו בברייתא, דמהא דכתיב **אותו ואת בנו** הוה אמינא שאינו חייב רק על אותו ואת בנו. וילפינן דגם השוחט אותו ואת אמו חייב, מדכתיב **לא תשחטו** הרי הזהיר את שניהם; בין השוחט את האם, ובין השוחט את הבת. ולא מצינו שיהא שנים עוברין על איסור זה אלא כשיש שלש בהמות, ואחד שוחט את הפרה, והשני השוחט את אמה, והשלישי שוחט את בנה, דשנים האחרונים חייבין. הרי בא לאשמעינן דאיסור גם לשחוט 'בנו ואותו'^{לח}.

דף פ"ב ע"ב

ואף דצריך פסוק זו לגופיה דאיסור ד'אותו ואת בנו', מכל מקום הוה מצי למיכתב 'לא תשחוט' בלשון יחיד, ומדכתיב 'לא תשחטו' בלשון רבים, משמע דשניהם חייבין, בין השוחט 'אותו ואת בנו' ובין השוחט 'בנו ואותו'.

^ל דמן הסתם רשאי הכ' לשחוט קודם, שמא אין הראשון רוצה לשחוט היום, ורק ד' פרקים המוזכרין לקמן לרין המוכר להודיע אם כבר מכר היום אמו או בנה. והא"נ דצד' פרקים אסור לשני לשחוט תחלה, דאסור להפסיד זכותו של תצור, וראשון זהאי לשחטה היום קנה, אצל צסאר ימות השנה שחט ואינו נמנע, אלא לענין דינא תנן אם צאו לדין אחיה ישחוט ראשון, אז השני אסור להפסיד זכותו של תצור אצל לא צסממא; ראש יוסף.

^ז רש"י להלן ע"ב (ד"ה דאע"ג) צסם המוספמא.

^ח דאין לפרש דקאי על אם ושני בניה, דלמה לי קרא, פשיטא הוה דעובר על כל אחד, דמה לי חד ומה לי תרי - כי היכי דמחייב אהאי מחייב אהאי.

ואין לפרש דקאי על פרה וצתה וצת צתה, דגם זה פשיטא דתרייהו אותו ואת בנו נינהו.

אמר **רב פנחס בריה דרב אמי**, שבאמת נשנה מימרא זו בשם **ריש לקיש** עצמו, דעגלה ערופה אינה משנה, ולא אמרו בשם רבי ינאי. ולכן אין להקשות עליו מדברי רבי ינאי שאמר דיש לה גבול מאימתי נאסרת.

אמר **רב אשי**, כאשר חיינו אצל **רב פפי**, היה קשה לנו על הא דאמרו בשם ריש לקיש שעגלה ערופה לא נשנה במשנתנו. דהא נחלקו אמוראי מאימתי נאסרין צפורי מצורע בהנאה; **לרבי יוחנן**, משעת שחיטה נאסרת השחוטת, אבל המשולחת מותרת ודכתיב ושלח את הצפור החיה וגו' ולא אמרה תורה שלח לתקלה. **לריש לקיש**, נאסרו שניהם משעת לקיחה עד שישלח. וביארו מעמו של ריש לקיש, דיליף ליה בגזירה שוה 'קחה קיחה' מעגלה ערופה, מה עגלה ערופה שנאמר בה קיחה 'ולקחה' זקני העיר ההיא עגלת בקר אסורה מחיים, אף מצורע דכתיב ביה 'ולקח' למטהר שתי צפרים חיות אסורות מחיים. ומיהו עגלה ערופה יש לה גבול ליאסר כיון דיש לה עוד מעשה והיינו ירידתה לנחל איתן. אבל צפורים אלו שאין בהן מעשה מלקיחה ועד שחיטה, כיון דנאסרות מחיים על כרחיך כבר משעת לקיחה נאסרות. הרי מבואר דריש לקיש עצמו סובר דבעגלה ערופה נאסר מירידתה לנחל איתן, ואם כן למה אמר ריש לקיש שאינו משנה, הוה ליה לאוקמה למתניתין לאחר ירידתה לנחל איתן.

אלא אמר רבי חייא בר אבא, דמימרא זו שעגלה ערופה אינה משנה, לא ריש לקיש אמרה, דלדידיה אכן נאסרת מחיים, מירידתה לנחל איתן. אלא **רבי יוחנן** הוא שאמר דעגלה ערופה לא נשנית במשנתנו^ל.

שנים שלקחו פרה ובנה

תנן במשנתנו, שנים שלקחו פרהו בנה, איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון. אבל אם קדם השני ושחט לפרתו, זכה.

ואמר **רב יוסף**, דהא דקתני במשנה דמי שלקח ראשון ישחוט ראשון, לאו לענין 'איסור והיתר' קאמר **שאסור** להשני לשחוט לפני הראשון, דודאי מותר להשני לשחוט ראשון ולוקח הראשון ימתין עד מחר. אלא 'דין' הוא, שאם באו לבית דין והאחד רוצה לשחוט, והבירו אומר אני צריך יותר ממוך, אזו אומרים להם שהלוקח ראשון ישחוט ראשון, משום דעל מנת כן לקח ושאינו לא מכרה בעל הבית לשני ועכב לעצמו, היה הלוקח שוחט, שעל מנת כן לקחו.

^ל לשיטתו, צפורי מצורע דאין השחטה נאסרת עד שעת שחיטתה.

גם בזריעה אחת לוקה. אלא פשיטא דכוונת הבריייתא שחייב ב' מלקיות.¹

ואין לפרש דאיירי כשזרע שני פעמים זה אחר זה, ובשתי התראות, ולכן לוקה שנים. דהא כבר תנן במס' מכות, נזיר שהיה שותה יין כל היום, אינו חייב אלא אחת. ואם אמרו לו 'אל תשתה' והוא שותה, חזרו ואמרו 'אל תשתה' והוא שותה, חייב על כל אחת ואחת. הרי מבואר דעל שתי התראות חייב שנים.

אלא פשיטא דאיירי כשזרע בידו אחת חטה וחרצן, ובידו השני שעורה וחרצן, והתירו בו התראה אחת, [שעל כל זריעת כלאים יהא לוקה], ומכל מקום חייב שנים.

ועל כרחק לא אוזיל הבריייתא כרבנן החולקים על סומכוס. דמה במשנתנו בגופין מחולקין לא מיחייבי רבנן אלא מלקות אחת, הכא בגוף אחד לא כל שכן דלא הוה מיחייבי אלא אחת.

אלא על כרחק אוזיל הבריייתא כסומכוס, ולכן חייב שנים. ושמע מינה דלסומכוס מי שאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, חייב שנים, אף שאין גופים מחולקין.

אמנם דחו, דלעולם יתכן שהבריייתא אוזיל כרבנן, ואיירי כשהתירו בו ב' התראות, ולכן חייב שנים. והחידוש בהלכה זו היא, דקא משמע לן דאיכא תרי גווני כלאים, דבין חטה וחרצן, ובין שעורה וחרצן, הוו כלאים. ולאפוקי מדרכי יאשיה דאמר שאינו חייב עד שיזרע שלשתן – חטה ושעורה וחרצן – במפולת יד. קא משמע לן דכאשר זרע חטה וחרצן, ושעורה וחרצן, חייב על כל אחד.

• תנן לקמן (דף צ"ו ע"א), דמי שאכל משני גידי הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת, מיימין ומשמאל, מזה כזית ומזה כזית; לתנא קמא לוקה שמונים. לרבי יהודה, אינו סופג אלא ארבעים, משום דסבירא ליה שאיסור גיד הנשה אינו נוהג אלא באחת מן הירכות.

¹ דאי ס"ד מלקות אחת, והא אחא לאשמעינן שאינו לוקה אלא מלקות אחת, אי הכי לייתי אינו לוקה אלא אחת. ומדקמני 'לוקה' שמע מינה שגא להשמיענו שהוה לוקה ב' מלקיות; רמב"ן.

² דוקא כהאי גוונא שיש כאן שני מיני כלאים, חטה וחרצן, ושעורה וחרצן, נוכל לחלוק הזריעות לשמים. אבל אם לא זרע רק חיטים וחרצן אף בשתי ידי, הרי כולה חדא זריעה היא, דהא גוף א' הוא, וכמו אם זרע שני חיטים בשתי אצבעותיו של ידו א', דעכ"פ הזריעה היא מגוף א' צבת אחת וכולה חדא היא. מה שאין כן כשהזריעות מחולקים, חטה וחרצן, ושעורה וחרצן, אזי שפיר נוכל לחלק הזריעות לשמים, ולא גרע מאכילת ב' זיתי חלב; לב ארי'.

ואין להקשות דאי הוה כתיב 'לא תשחוט' בלשון יחיד, הוה אמינא דאינו חייב אלא באדם אחד ששחט בין האם ובין בנה. אבל בשני בני אדם שאחד שחט האם והשני הבת, יהא פטור, ולכן איצטריך למיכתב 'לא תשחוט' בלשון רבים ואפילו בשני בני אדם. דאם בא ללמד רק דין זה, הוה ליה למיכתב 'לא יִשְׁחָטוּ' דמשמע ששניהם (ואותו ואת בנו) לא יהיו נשחטים, בין על ידי אחד ובין על ידי שנים. ומדכתיב 'לא תשחוט' דמשמע ששני השוחטים עושים איסור, שמע מינה דאיירי באופן הנ"ל בשוחט שלש בהמות, שחייב האחד על אותו ואת בנו, והשני על בנו ואותו.

שני פעמים איסור 'אותו ואת בנו'

תנן במשנתנו, אם תחלה שחטה לפרה, ואחר כך לבתה, ואחר כך לבת בתה, יש כאן שני איסורי 'אותו ואת בנו', ולוקה שמונים.

אולם נחלקו תנאי כששחט פרה, ואחר כך לבת בתה ואין כאן עדיין איסור, ואחר כך שחט את בתה ויש בשחיטה זו שני איסורין – 'אותו ואת בנו' משום אמה של זו שכבר נשחטה, ו'בנו ואותו' משום בתה של זו שכבר נשחטה; לתנא קמא, אינו לוקה אלא ארבעים, כיון דהוא לאו אחד, והתראה אחד, ומעשה אחד. לסומכוס בשם רבי מאיר, לוקה שמונים.

ונסתפק אביי בטעמו של סומכוס; האם סבירא ליה כן בכל אוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד שלא נודע לו בנתים שחטא, דחייב שתי חטאות, והוא הדין שאם עשאו במזיד ובהתראה אחת חייב שני מלקיות. ולפי זה, באמת הוה צריך לאשמעינן שסובר כן בעלמא כשאין גופין מוחלקים – כגון בשני זיתי חלב, דחייב שנים. והא דנקטה מתניתין דברי סומכוס באופן זה דהוה גופין מוחלקין – שעל ידי שתי פרות באין לו שני מלקיות הללו, הוא לאשמעינן כחם דרבנן, דאפילו כהאי גוונא אינו לוקה אלא ארבעים אף דהוה גופין מוחלקין.

או דבאמת סובר סומכוס שהאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד אינו חייב אלא מלקות אחת. ורק הכא סובר דלוקה שמונים, משום דהוה גופין מוחלקין.

אמר לו רב יוסף, קסבר סומכוס שאפילו אם אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, חייב שתי חטאות.

• שנינו בבריייתא, הזורע כלאים כלאים – שזרע וחזר וזרע, לוקה. ולכאורה אין לפרש שלוקה פעם אחת; (א) דפשיטא היא דלוקה על איסור כלאים. (ב) דאם כן למה נקט 'כלאים כלאים' הרי

הרי מבואר דלרבי יהודה אם לא בא הכתוב ונתקו לעשה, היה לוקה עליו, אף על גב ד'נותר' לעולם התראת ספק היא, דכל אימת שהתרו בו, יכול לומר עדיין לילה הוא, ויש לי עוד זמן לאכלו²². ומשנתינו לענין גיד הנשה דמייחב רבי יהודה מלקות להאכיל משני גיד הנשה, איירי בשני התראות ורק באחד מהם עבר על איסור גיד הנשה, וחייב משום דהתראה ספק שמה התראה.

• שנינו בברייתא, אבל שני גידין משתי ירכות של שתי בהמות; **לתנא קמא**, לוקה שמונים. **לרבי יהודה**, אינו לוקה אלא ארבעים. ומדנקט 'שתי בהמות' שמע מינה דשניהם ימינות, ושניהם סוברים כרבי יהודה דאיסור גיד הנשה אין נוהג אלא באחת (ומהכא פשמין דפשיטא ליה לרבי יהודה שהוא נוהג בימין).

והנה אין לפרש דאיירי כשאכלן בזה אחר זה ובשתי התראות, דאם כן מאי טעמא דרבי יהודה דאמר שאינו לוקה אלא ארבעים. אלא על כרחך איירי כשאכלן בבת אחת ובחדא התראה.

ואין לומר דתנא קמא סבירא ליה כרבנן החולקים על סומכוס. דמה במשנתינו דגופין מוחלקין הם פטרי רבנן מלהתחייב שמונים מלקות, הכא לא כל שכן²³. אלא ודאי קאי **כסומכוס**, הרי מבואר דלסומכוס מי שאכל שני זיתים בהעלם אחד חייב שתיים.

אמנם דחו, דלעולם איירי כשאכל שני הגידים בזה אחר זה ובשתי התראות. ואיירי כשאין כוית בהראשון או בהשני – אלא באחד מהם²⁴. ונחלקו רבנן ורבי יהודה בהא דשנינו בברייתא; **לתנא קמא** חייב על גיד הנשה ואף על פי שאין בו כוית דקסבר בריה הוא, ובריה אין צריכה שיעור²⁵. ולרבי יהודה אינו חייב עד שיחא בו כוית, דסבר לאו בריה חשיב, אלא כחתיכה מן הבהמה.

²² ואי אפשר לנמסר ליתן לו התראה מיד לפני זמן עלות השחר, שיעזור על האיסור בתוך כדי דיבור של התראה; רש"י מס' שבעות דף כ"א. ד"ה התראה.
²³ ואף שהגידין הן משתי בהמות אחרות, חשיב גוף אחד, כמו באוכל ז' זיתי חלב דלף כשגזלם ז' הזיתים מזהמות אחרות אכתי ממשגזל גוף אחד. ורק באותו ואם בנו דהחיוצ צל מחמת שחיתת שני בהמות אחרות, ממשגזל כשני גופים; מהר"ם.

²⁴ רש"י מביא יש מפרשים, דאיירי כשאין כוית בשום אחד מהם, ורק שניהם יחד מנטרפים לכוית. אמנם הקשה על פי' זו, דאינו נראה שיהו שתי התראות מנטרפות, דאי אכיל ליה לנמסר בתוך כדי אכילת פרס היינו צבת אחת, ואי אכלה לאחר כדי אכילת פרס, מו לא מנטרפי.

²⁵ כדמתן במסכת מכות (דף י"ג), דלרבי שמעון האוכל חטא אחת כל שהוא חייב, כמו האוכל נמלה כל שהוא חייב, מפני שהוא צריה. [ואף גיד הנשה

והנה אין לפרש דאיירי המשנה כשאכלם בזה אחר זה ובשתי התראות נפרדים, דאם כן מאי טעמא דרבי יהודה שלוקה ארבעים. לכאורה לא הוה ליה למילקי כלל כיון דכל התראה אינו אינו אלא התראת ספק – דהא מספקא ליה לרבי יהודה באיזו מהן נוהג איסור גיד הנשה – בשל ימין או בשל שמאל²⁶.

והרי מבואר דסבירא ליה לרבי יהודה דהתראת ספק לא שמה התראה. דשנינו בברייתא, דאשה שלא שהתה אחר גיטה שלשה חדשים, וניסת וילדה והולד הוא ספק בין תשעה מבעל הראשון, וספק בין שבעה לאחרון; **לתנא קמא**, בין הכה הבן האחד וחזר והכה את השני, או קלל האחד וחזר וקלל את השני, בין הכה שניהם בבת אחת, או שקלל שניהם בבת אחת, חייב משום דקסבר התראת ספק שמה התראה. **לרבי יהודה**, אינו חייב אלא אם כן אם הרים שתי ידי וכהה זה באחת וזה באחת, דאז חייב דהתראת ודאי היא. אבל אם הכה בזה אחר זה, פטור משום דהוה התראת ספק. הרי מבואר דסבירא ליה לרבי יהודה דהתראת ספק לא שמה התראה.

ואם כן על כרחך המשנה דגיד הנשה איירי כשאכל שניהם בבת אחת ובהתראה אחת, דלא הוה התראת ספק. ואם כן הא דלתנא קמא לוקה שמונים, לא אתיא כרבנן החולקים על סומכוס, דמה במשנתינו ששתי הפרות הם גופין מוחלקין פטרי רבנן, הכא בנוף אחד לא כל שכן. אלא לאו סומכוס היא [ולא אשכחן תנא דאית ליה הא סברא אלא הוא] וסבירא ליה דאפילו בהתראה אחת לוקה שמונים.

דף פ"ג ע"א

אבל דחו, דלעולם איירי כשאכל שני גידי הנשה בזה אחר זה ובשתי התראות, ואתיא שפיר אפילו כרבנן החולקים על סומכוס. ותנא זו סבירא ליה כתנא דברייתא אחרת דרבי יהודה סבירא ליה דהתראת ספק שמה התראה. דנחלקו תנאי בברייתא, בהא דכתיב ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו למה אין לוקין על לאו של נותר; **לרבי יהודה** בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לעשותו לאו שניתק לעשה, לומר דאין לוקין עליו. **לרבי יעקב**, משום דהוה לאו שאין בו מעשה, שהרי ישב לו ולא אכל, ומאליו נעשה נותר, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

²⁶ דקמני הסם 'הדעת מכרעת שהוא של ימין, ואינעיה להו, פשיטא ליה של ימין ומאי דעת מורה, או ספוקי מספקא ליה ומאי דעת דעת נוטה. ומדלג פשטיה מהא דמיפשט פשיטא ליה, שמע מינה דלא איירי כשהיה שתי התראות, דהרי סבירא ליה לרבי יהודה דהתראת ספק לאו שמה התראה.

וביארנו בגמ' הטעם למה נקט המושג דוקא שמכר את האם לחתן ואת הבת לכלה, ולא תני סתם המוכר זו לחתן וזו לכלה. דמלתא אגב אורחיה קמשמע לך, דאורח ארעא שצד החתן מורה בסעודה יותר מצד הכלה, ולכן קונה החתן האם שהיא גדולה, והכלה קונה הבת שהיא קטנה יותר.

משחיטין את הטבח בעל כרחו

תנן במשנתינו, בארבעה פרקים הנ"ל, אם קיבל הטבח דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר, כופין הטבח לשחוט בהמה בעל כרחו, ואף על פי שיש לו שור שזה אלף דינרים, ואין לו ללוקח אלא שור דינר בשר. והיינו משום דכבר זכה הלוקח בבשר השור כנגד המעות שיש לו, ולכן יכול לכוף הטבח לשחוט, ואין הטבח יכול לחזור ממכירתו ולהחזיר הדינר ללוקח. וכיון שכן הוא, אם מת השור, מת ללוקח ומפסיד הדינר, כיון שכבר זכה בחלקו בהשור. אבל בשאר ימות השנה אינו כן, לא קנה הלוקח בהמה אלא אם כן עשה משיכה. ואינו יכול הכופה הטבח לשחוט בהמה אם אינו רוצה, אלא כל זמן שלא משך חוזר בו הטבח. וכיון שכן הוא שלא זכה, אם מת השור, מת למוכר וחייב להחזיר המעות ללוקח.

הקשו בגמ', בארבעה פרקים האלו האידך קנה הלוקח בהמה, הא לא משך עדיין בהמה. תירצו בשני דרכים:

(א) **רב הונא** אמר בשם **רב** דאירי כשבאמת כבר משך. אבל הקשו בגמרא, דאם כן למה אמרו בסיפא דבשאר ימות השנה אינו כן ואם מת מת למוכר, הא כבר משך הלוקח ונעשה שלו.

אמר **רבי שמואל בר רב יצחק**, דהא דאמר **רב** כשמשך אין הכוונה שמשך הלוקח עצמו. אלא שהמוכר זיכה לו חלק בבהמה על ידי אחר, שמכר את השור לאדם אחר שלא בפני הלוקח ואמר לו 'זכי בשור זה לפלוני להיות לו בדינר בשר'. ולכן, בארבעה פרקים אלו דמסירה זו זכות היא להלוקח, דהא לא סגי ליה בלא בשר, אמרינן דזכין לאדם שלא בפניו [דאנן סהדי דניחא ליה] וקנה הלוקח. אבל בשאר ימות השנה דחוב הוא לו להוציא הוצאות – הפסד הוא לו ללוקח לקנות הבשר, ואין חבין לאדם שלא בפניו, דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו, ולכן לא זכה בה הלוקח עדיין.

” עפ”י לב אריה.

בארבעה פרקים בשנה דרך ישראל לעשות סעודות, וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשחטה מיד. ולפיכך המוכר בהמה לחבירו בזמנים אלו וכבר מכר תחלה אמה או בתה בו ביום, צריך שיאמר ללוקח השני, דע לך שהיום מכרתי אמה או בתה לשחוט, משום דצריך לחשוש שמא כבר נשחטה ואין לוקח השני יכול לשחוט בו ביום; (א) ערב יום טוב האחרון של חג הסוכות, שהיו מרבין בשמחה מפני שרגל לעצמו הוא וחביב עליהן, (ב) ערב יום טוב הראשון של פסח, (ג) ערב עצרת, (ד) ערב ראש השנה.

לרבי יוסי הגלילי, אף ערב יום הכפורים בגלילי.

ובברייתא שנינו, שאם לא הודיעו המוכר שמכר לאמו או לבנה, הולך הלוקח ושחט ואינו נמונע. דכיון שהמוכר לא הודיעו אין צריך לחשוש.

• אמר **רבי יהודה**, אין המוכר חייב להודיעו אלא כשאין הפסק בינתיים, דהיינו שמכר האם היום. אבל אם יש לו ריוח, שכבר מכר את הראשונה אתמול והשניה רק היום, אין צריך המוכר להודיעו. שאני אומר דכבר אתמול שחט הלוקח בהמה הראשונה.

ומודה **רבי יהודה**, דאף על פי שלקח זה היום וזה למחר, אם מוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה צריך להודיעו, דבידוע ששניהם שוחטין ביום אחד.

חשיב צרי, משום דאין לו את השם 'גיד הנשה' אלא כשהוא שלם; תוס' מס' מכות ס"ד ורנ"ן.

” והא דלא חשיב הכא ערב יום טוב ראשון של חג, משום דכולי עלמא טרידי בסוכה ולולב ואין להן פנאי להרבות בשמיטה כל כך; תוספות ד”ה וכדנרי.

” שקנו בהמות הרבה לשחוטן, כדי שיהא קרנן פסח נאכל על השווע; מאירי.

יש מפרשים לפי שהוא יום גאולה ויליאה למירות; תוספות מסכת עבודה זרה דף ה' (ז) ד”ה ערב.

” דהכל מודים בעצרת דנענין נמי לכס; תוס' מס' עבודה זרה דף ה' ע”ב.

” מפני שהוא תחלת השנה, מרבין בסעודה לעשות סימן יפה וכמה ענינים עושים בו לסימן יפה, כדאמר במס' הוריות (דף י”ג). וזמנא כרימות (דף ה' (ז); שם.

” אבל בכל שאר מקומות אין חוששין, ולא משום דלא חייבין להרבות בו בסעודה, דהא מר צריה דרבינא יתיב כולא שחא בתענית, לבר ערמא ומעלי יומא דיפסורי (פסחים ס”ח ע”ב), אלא לפי שאין אנו רגילים בו לאכול בהמות, כי אם בשר עוף ודגים, כדאיתא בב”ר (י”א, ה); תוס' ד”ה וכדנרי, ים של שלמה סי' ט’.

” לפי שאין מחזיקין שיש לו בן, או שיש לבן הזה עדיין אם קיימת, או אם יש לה שמה לא מכרה לאחר; עפ”י רשב”א.

” ומצאנו בתוספות (ד”ה ומודה), שאין רבי יהודה חולק אלא מפרש.

קנין תורה גליון

דהוה אמינא שבאותו ואת בנו הלילה הולך אחר היום, משום דכל הפרשה של אותו ואת בנו סמוכה לקדשים ודכתיב ורצה לקרבן אשה וסמך ליה אותו ואת בנו. וכיון דבקדשים הלילה הולך אחר היום ודכתיב ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, אלמא דלילה שלאחריו קרי יום קרבנו עד הבוקר, הוה אמינא דאף באותו ואת בנו הוא כן. אבל דרש רבי שמעון בן זומא, דכתיב הכא באותו ואת בנו 'יום אחד', ונאמר במעשה בראשית ויהי ערב ויהי בוקר 'יום אחד', מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה ודכתיב ויהי ערב ברישא והדר ויהי בוקר, אף יום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה.

דף פ"ג ע"ב

רבי אומר 'יום אחד', דימים מיוחדים יש בשנה – דהיינו ארבעה פרקים – שאתה מוזהר להכריז להלוקח שאמה מכרתי לשחומי. ומכאן אמרו, בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו.

הדרן עלך פרק אותו ואת בנו

(ב) רבי אלעזר אמר בשם רבי יוחנן, בארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה שקונין לו מעותיו בלא משיכה. והיינו כשיטת רבי יוחנן שדבר תורה מעות קונות, ומכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור. ודגמרינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו. אלא דבדרך כלל תיקנו חכמים דמשיכה קונה, דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן מעות אף שלא משך, אם יודמן דליקה בבית המוכר שהפירות שם, לא יטרח המוכר להצילן כיון שכבר אינו שלו, מה שאין כן סתם מושך שמוליד הדבר לביתו. אבל בארבעה פרקים אלו, העמידו דבריהם על דין תורה שמעות קונות אף בלא משיכה, ולכן קנה אז הלוקח אף בשלא משך.

היום הולך אחר הלילה

תנן במשנתינו, 'יום אחד' האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה. שאם שחט האם משחשכה לא ישחוט הבת כל הלילה וכל היום המחרת. אבל שחט האם ביום, מותר לשחוט הבת בלילה שלאחריו, דאין הלילה הולך אחר יום.

^א רש"י מפרש הילפותא בשני דרכים; (א) דקרי ביה 'לא תשחטיו' כלומר לא תגרום לה לישחט צימים הללו היא וצנה. (ב) דכתיב 'יום אחד' משמע יום מיוחד, ולמאי יחדניהו אי לאו להטעין כרוז.

^ב אסמכתא בעלמא הוא, דמנא הסגרא נריך הוא להודיעו בד' פרקים, כיון שצודאי לשחטה היום לקחה, ויש בה משום 'לפני עור לא תתן מכשול' אם אינו מודיע; ראש יוסף.

^ג אבל ריש לקיש חולק עליו וסובר דמן המורה משיכה קונה.

שאלות ותשובות לחזרה

דף ע"ט ע"ב.

- א.** האם איסור שחיטת 'אותו ואת בנו' ביום אחד נודהג באלו, ולמה; (א) חיה, (ב) בהמה, (ג) כלאים מן העז ומן הרחל?
(א) בחיה, לא. (ב) בבהמה, כן. דכתיב ושור או שד. (ג) בכלאים הנולד מן העז ומן הרחל; כן, כיון ששניהם מין בהמה.
- ב.** למה אין לפרש מחלוקת תנא קמא ורבי אליעזר אם איסור 'אותו ואת בנו' נודהג בכוי, באופנים אלו; (א) תייש הבא על הצביה וילדה – לשחוט הצביה ובנה, (ב) צבי הבא על התיישה, וילדה – לשחוט התיישה ובנה?
(א) תייש הבא על הצביה וילדה, לשחוט הצביה ובנה: דאמר רב חסדא, הכל מודים בהיא צבייה ובנה שילדה מן התיישה, שפטור, דהא כתיב 'שה ובנו', ולא צבי ובנו.
(ב) צבי הבא על התיישה, וילדה, לשחוט התיישה ובנה: דהא אמר רב חסדא, הכל מודים בהיא תיישה ובנה צבי, שחייב עליה משום 'אותו ואת בנו'. ד'שה' אמר רחמנא ובנו כל דהו, שעל האם הקפיד שתהא בהמה. אבל על הבן לא הקפיד, ואפילו הוא חיה חייב משום 'אותו ואת בנו'.
- ג.** אם נחלקו תנא קמא ורבי אליעזר בתיישה הבא על הצביה וילדה בת, ואותה בת ילדה בן, וקא שחיט לה ולבנה, מהו יסוד מחלוקתם (לפי ההרה אמינא בגמרא)?
לתנא קמא חייב עליה, משום דסובר חוששין לזרע האב, ולכן יש באם הזאת מקצת שה הבא מן אביה התיישה, ו'שה' דאמר רחמנא משמע אפילו מקצת שה. ורבי אליעזר סובר אין חוששין לזרע האב התיישה, הלכך אין בה אפילו מקצת שה, ולא שייך לומר בה 'שה ואפילו מקצת שה'.
- ד.** אם יסוד מחלוקתם הוא אם 'חוששין לזרע האב', למה לא העמידו פלוגתתם בהא דנחלקו רבנן ורנניה אם 'אותו ואת בנו' נודהג בזכרים או לא?
דאי אשמעינן מחלוקתם רק בזה הוה אמינא, דבתיישה הבא על הצביה וילדה בת ואותה בת ילדה בן, אפילו רבנן מודו, דאף על גב דחוששין לזרע האב, אין חייב משום 'אותו ואת בנו', כיון דליכא אלא מקצת שה, ולא אמרינן ד'שה ואפילו מקצת שה'. קא משמע לן דאמרינן 'אפילו מקצת שה'.
- ה.** לפי הנ"ל, האם אפשר לפרש הא דתנן לקמן (דף פ"ג ע"ב), דאין שוחטין כוי ביום טוב, לפי שאין יכול לדחות יום טוב מספק לכסות דמו באופנים אלו; (א) בתיישה הבא על הצביה וילדה, (ב) בצבי הבא על התיישה וילדה?
(א) בתיישה הבא על הצביה וילדה; אי אפשר להעמידו, דהא בין לרבנן בין לרבי אליעזר, יהא רשאי לשחוט ולכסות דמו - כיון דמצד האם הוא צבי, והכל מודים דחוששין להאם. ואי נמי חוששין לזרע האב, מקצת צבי מיהא איכא, ולדברי הכל כי איכא מקצת מיחייב במצוות דשייכי ביה, כיון דאמר רחמנא צבי חייב בכסוי, אפילו מקצת צבי במשמע.
(ב) בצבי הבא על התיישה וילדה; גם כן אי אפשר להעמידו, דהא לרבנן דאמרי חוששין לזרע האב, ודאי בר כסוי הוא ויהא רשאי לשחוט ולכסות דמו. ולרבי אליעזר דאין חוששין לזרע האב בהמה גמורה היא, וישחטנו, ואין צריך לכסות הדם, ואין כאן ספק.

קנין תורה גליון

ו. האריך תירצו המשנה הנ"ל; במה איירי, ואליבא דמי קאי?

לעולם איירי בצבי הבא על התיישה וילדה, והמשנה אוזיל כרבנן. ואף על גב דאמרי ד'אותו ואת בנו' נוהג בתייש הבא על הצבייה וילדה משום דחוששין לזרע האב, לאו מיפשט פשיטא להו שכן הוא, אלא מספקא להו. הילכך גבי אותו ואת בנו - בתייש הבא על הצבייה לחומרא אמרינן דחוששין, וכיון דאיכא 'מקצת שד' אסור משום אותו ואת בנו. וגבי כסוי נמי לחומרא בבא מן צבי הבא על התיישה חייב בכיסוי מספק, שמא חוששין לזרע האב ואפילו מקצת צבי צריך כיסוי. אבל אין יכול לשחוט ולחלל יום טוב ולבסות, דהרי ספק הוא, דשמא אין חוששין לזרע האב והוה בהמה ופטור מכיסוי הדם.

ז. האם נוהג באלו מצות מתנת זרוע והלחיים והקבה לכהן; (א) חיה, (ב) בהמה, (ג) בכלאים הבא מן העז ומן הרחל?

(א) בחיה, לא. (ב) בבהמה, כן. (ג) כלאים הבא מן העז ומן הרחל, כן.

ח. לפי הנ"ל, מה הדין בתייש הבא על הצבייה וילדה, לענין אם נוהג בו מתנות כהונה דזרוע לחיים וקבה? ולמה?

פטור לגמרי לכולי עלמא.

לרבי אליעזר: דאין חוששין לזרע האב, וכיון שאמו חיה היא, אפילו מקצת בהמה ליכא.

לרבנן: מחזיין ודאי פטור שהרי ודאי הוא בא גם מן האם שהיא צבייה, ומאותה חלק פטור כיון דהוה חיה [למ"ד הכי להלן (דף קלב.)]. וגם מחזי השני הא אמרינן דלרבנן הוה רק ספק - שמא חוששין לזרע האב והוה חצי בהמה [וחייב בחצי מתנות], או אין חוששין וכולו חיה [ופטור לגמרי]. ואם כן הוה הכהן המוציא מחבירו ועליו להביא הראיה. ויאמר הישראל להכהן הבא ראיה דחוששין לזרע האב, ותטול חצי המתנות.

ט. כברייטא נחלקו רבנן ורבי אליעזר אם נוהג מצות מתנת זרוע לחיים וקבה לכהן בכוי, אם הוה מוקמינן דאיירי בצבי הבא על

התיישה וילדה, האריך יש לפרש שיטת רבנן המחייבים, במה חייב, ולמה? ומה קשה לפי זה בשיטת רבי אליעזר?

רבנן: כיון דמספקא להו שמא חוששין לזרע האב ולא הוי כוליה שה כיון דמצד האב הוה חיה, הא דאמרו שחייב במתנות היינו רק בחצי מתנות, משום חציו הבא מן האם שהיא שה, [אבל בחצי האחר, יאמר הישראל להכהן הבא ראיה דאין חוששין לזרע האב, ותטול כל המתנות].

קשה לרבי אליעזר: למה פטור מהמתנות כלל, אם פשיטא דאין חוששין לזרע האב יתחייב בכל המתנות, דהא כולו שה.

י. למסקנת הגמ', מה הן שיטות רבי אליעזר ורבנן לגבי דברים אלו; (א) חוששין לזרע האב, (ב) 'שה ואפילו מקצת שד' ו'צבי ומקצת צבי'?

(א) חוששין לזרע האב: בין רבי אליעזר ובין חכמים מספקא להו אם חוששין לזרע האב,

(ב) 'שה ואפילו מקצת שד', וכן 'צבי ואפילו מקצת צבי'; לרבנן אמרינן אפילו מקצת, לרבי אליעזר לא אמרינן אפילו מקצת.

דף פ' ע"א

יא. למסקנת הגמ' לפי ביאורו של רב פפא, באיזה אופן איירי המשנה של כיסוי הדם דאין שוחטין כוי ביום טוב, ואליבא דמי קאי?

בצבי הבא על התיישה, דמצד האב הוה חיה, ומצד האם הוה בהמה. ואזיל אליבא דחכמים, דסבירא להו 'צבי ואפילו מקצת צבי'. אלא דכיון דמספקא להו אם חוששין לזרע האב והוה מקצת צבי, או אין חוששין ולא הוה צבי כלל, אין שוחטין אותו ביום טוב.

קנין תורה גליון

יב. באיזה אופן היה אפשר לפרש המשנה אליבא דרבי אליעזר? ולמה לא פירש כן? (רש"י)

לרבי אליעזר אפשר לאוקמה בתייש הבא על הצבייה, ומספקא ליה אם חוששין לזרע האב, דאז הוה מקצת תייש ופטור מן הכיסוי כיון דסובר דלא אמרינן 'צבי ואפילו מקצת צבי', או אין חוששין והוה כולו צבי וחייב בכיסוי, ולכן אין לשחטו ביום טוב.

ולא פירש כן משום דניחא ליה לאוקמא כדרבנן.

יג. למסקנת הגמ' לפי ביאורו של רב פפא, באיזה אופן נחלקו רבי אליעזר ורבנן אי חזי חייב בזרוע והלחיים והקבה? וכמה מתנות מחייבים רבנן בזה, ולמה?

בהנולד מצבי הבא על התיישה, דמצד האב הוה חיה, ומצד האם הוה בהמה. לרבי אליעזר פטור לגמרי ממתנות, כיון דלא אמרינן 'שה ואפילו מקצת', ומספקא ליה אם חוששין לזרע האב, ושמא מצד אביו הוה חיה וכולו פטור מן המתנות. ואם כן יאמר הישראל לכהן, הבא ראייה דאין חוששין לזרע האב, וטול המתנות. אבל לחכמים דאמרינן שה ואפילו מקצת שה, חייב בחצי המתנות ממה נפשך; אם אין חוששין לזרע האב, הרי חייב במתנות כולן. ואף אם חוששין לזרע האב, על כל פנים חציו חייב במתנות מצד האם. אבל על חצי האחר פטור, משום שיאמר ישראל לכהן הבא ראייה דאין חוששין לזרע האב והוה כולו שה, ואז תטול חצי האחר של המתנות.

יד. לענין מה נחלקו רבי אליעזר ורבנן בענין 'אותו ואת בנו' (א) בתייש הבא על הצבייה ונולד מהם בת, (ב) בצבי הבא על התיישה ונולד מהם בת?

(א) בתייש הבא על הצבייה, ונולד מהם בת: אם מותר לשוחטה ואת בנה ביום אחד - לענין איסורא; לרבנן אסור משום שמא חוששין לזרע האב ואיכא מקצת שה. אבל מכל מקום אינו לוקה כיון דשמא אין חוששין לזרע האב, והוה התראת ספק [ועי' שינון בהערה]. לרבי אליעזר מותר לכתחלה לשוחטה ואת בנה ביום אחד, כיון דאפילו אם חוששין לזרע האב, הא לא אמרינן 'אפילו מקצת שה'.

(ב) בצבי הבא על התיישה ונולד מהם בת, אם נוהג בה איסור דאותו ואת בנו - לענין למלקות; רבנן סברי דחייבים עליה מלקות, דאפילו אם חוששין לזרע האב, הוה על כל פנים מקצת שה מצד האם, ואמרינן שה ואפילו מקצת שה. אבל רבי אליעזר סבירא ליה דאף על גב דאיכא איסורא - דשמא אין חוששין לזרע האב והוה שה מעליא. מכל מקום אין חייבים עליה מלקות, משום שמא חוששין לזרע האב, ואינו אלא מקצת שה, ולא אמרינן מקצת שה.

טו. לרב יהודה, מהו 'כוי'?

בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא, ולא מכלאי בהמה וחיה הוא.

טז. מה הן ד' השיטות תנאים מהו 'כוי'?

(א) לתנא קמא, כוי זה איל הבר, ודינו כחיה [ומותר לשחטו ביום טוב]. (ב) ליש אומרים, זה הבא מן התייש ומן הצבייה [וכדסבירא להו לרבי אליעזר וחכמים החולקים עליו באותו ואת בנו ובמתנות כהונה]. (ג) לרבי יוסי, בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה היא אם מין בהמה [וכוותיה סובר רב יהודה לעיל]. (ד) לרבן שמעון בן גמליאל, מין בהמה היא ומשפחת 'דושאי' היו מגדלין מהן עדרים עדרים.

יז. 'עזי דבאלא' [עזים הגדלות ביער הלכנון] האם דינם כחיה או כבהמה?

לרב המנונא ורב הונא בר חייא דינם כבהמות וכשרות לגבי המזבח [וחלבם אסור]. לאמימר דינם כחיות [דפסולות לגבי המזבח], וחלבם מותר.

קנין תורה גליון

יח. מנליה לרב המנונא, ד'עזי דבאלא', בהמות הן וכשרות לגבי מזבח?

דאמר רבי יצחק, עשר מינים מנה הכתוב להיתר אכילה; (א) שור, (ב) שה כשבים, (ג) שה עזים, (ד) איל, (ה) צבי, (ו) יחמור, (ז) אקן, (ח) דישון, (ט) תאו, (י) זמר. שלשה הראשונים הם בהמות, ושבעה האחרונים הם חיות, ואין לנו עוד בהמה וחיה כשרה בעולם. וכיון דלא נמנה 'עזי דבאלא' בין מין החיות, על כרחך בכלל עז הם, והרי עז בהמה הוא.

יט. ומה הקשו על זה רב אחא בריה דרב איקא, ורב אחא בריה דרבא [וי"א רב אחא בריה דרב אויא] ורבינא?

רב אחא בריה דרב איקא: נהי נמי דאין עוד מין חיה שלא הוזכרה כאן, אכתי מנא לך דמינא דעז הוא, דלמא מינא דאקן נינהו ולא ידעינן מאי ניהו.

רב אחא בריה דרבא [או רב אויא] ורבינא, דלמא מינא דתאו [והוא שור הבר, וסובר דמין חיה הוא, עי' בשינון בהערה] או מינא דזמר הם [הנך דלא בקיאינן בהו].

כ. האם 'שור הבר', דינו כחיה או כבהמה, ולמה; לתנא קמא, ולרבי יוסף?

לתנא קמא. מין בהמה הוא, מדמתרגמינן 'תאו' 'תורבלא' והיינו שור הלבנון, וכיון דנקרא שור הרי דמין בהמה הוא. לרבי יוסי מין חיה הוא, דכיון דקא חשיב ליה בהדי חיות, מין דחיה הוא.

כא. מה תירצו על קושית רב אחא בר יעקב, למה לא אמרינן 'איל וצבי' הוה פרט, והא דכתיב אחריו 'כל בהמה מפרסת פרסה וכו'' הוה כלל, ונעשה כלל מוסף על הפרט, ומרבה הכל, והרי איכא מיני טהורות הרבה?

דאם כן למה מנה הפסוק כל אלו הפרטים. אלא מדמנה הני פרטי שמע מינה שאין עוד טהורות.

כב. מהיכן יליף רבי שמעון דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה? (רש"י)

דגמר מטבוח טבח והכך [וכתיב אחריו 'כי אתי יאכלו'].

כג. האיך הוכיחו ממשנתנו דקתני 'שניהם קדשים בחוץ, על הראשון חייב כרת משום שחוטי חוץ, אבל על השני פטור מן הכרת', דאזיל דלא כרבי שמעון דסובר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה?

דשחיטת הראשון של קדשים בחוץ לא הוה שחיטה כיון שאינה ראויה היא. [ונהי דלענין שחוטי חוץ להתחייב כרת הוה שחיטה, משום דגזירת הכתוב היא, אבל לכל מילי לאו שחיטה היא]. ואם כן לא הוה השני מחוסר זמן, דבאותו ואת בנו 'שחיטה' כתיב והרי הראשון לא נשחט. ואם כן יהא חייב גם על השני כרת משום שחוטי חוץ, כיון דהוא מתקבל בפנים.

דף פ' ע"ב

כד. האיך הוכיחו ממשנתנו דקתני 'שחט שניהם חולין בפנים בעזרה, שניהם פסולין משום חולין שנשחטו בעזרה, ועל השני לוקה משום לאו דאותו ואת בנו', דאזיל דלא כרבי שמעון דסובר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה?

דאם שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, נמצא דחולין בעזרה שאינו מתיר באכילה, לאו שחיטה הוא. ואם כן הראשון [וכן השני] אינה שחיטה, אלא הריגה. ואם כן למה חייב עליהם מלקות משום 'אותו ואת בנו'.

קנין תורה

כה. האיך הוכיחו ממשנתנו דקתני "שניהם קדשים ושחטה בפנים, הראשון כשר ופטור עליו, ועל השני לוקין משום 'אותו ואת בנו', ופסול משום מחוסר זמן", דאזיל דלא כרבי שמעון דכובר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה?

דכל שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא. דהא כל זמן שלא זרק את הדם, אינו מתיר הבשר באכילה. ואם שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה, לא מיבעיא לענין מלקות שלא ילקה על שחיטת השני משום 'אותו ואת בנו' דהא לאו שחיטה הוא. אלא השני אפילו לא יהא פסול משום מחוסר זמן, כיון שאין איסור שחיטה מצד אותו ואת בנו - שהרי הראשון לא נשחט, ולא הוה השני מחוסר זמן.

כו. למה הוה אמינא דשחיטת קדשים חשיב 'שחיטה ראויה'?

דהוה אמינא כיון דאם היה נוחר הסימנין אף אם זרק הדם לא היה הבשר מותר, ורק כששחט ואחר כך זרק הדם נותר הבשר, ואם כן חשיב 'שחיטה ראויה'.

כז. מהיכן ילפינן שכל הפסולין שבשור ושבישה עובר באיסור 'לא ירצה' ואף 'מחוסר זמן'? [והאם עוברים על השחיטה לחוד או רק בהקדשה? (רש"י)]

דכתיב ושור ושה שרוע וקלוט וגו' ולנדר לא ירצה, ותיבת 'שור' ו'שה' מיותרים הם ללמד שלא רק אלו הפסולים שבאותו פסוק עובר בלאו, אלא כל הפסולין שבשור ושה עובר בלאו ד'לא ירצה' ומחוסר זמן בתוכן. [ואף על גב דלא אקריביה מיחייב אשחיטה מיד, דגבי כל פסולים ילפינן בתמורה (דף ו:)] דעובר משום חמשה שמות, משום 'בל תקדישו', ומשום 'בל תשחטו', ומשום 'בל תזרקו', ומשום 'בל תקטירו כולו', ומשום 'בל תקטירו מקצתו'.

כח. כששחט השני קדשים בפנים, דקתני במשנה דלוקה משום 'אותו ואת בנו', למה לא קתני שלוקה גם משום לאו דשחיטת קדשים מחוסר זמן? (ב' דרכים)

(א) לא חשיב במשנה אלא לאוי ד'אותו ואת בנו', אבל לאוין אחרים לא נמנו.
(ב) דאינו לוקה על לאו דמחוסר זמן, משום דהכתוב נתקן לעשה, ולא הניתק לעשה, אין לוקין עליו.

כט. לפי תירוץ הראשון דלא קתני לאוין אחרים, האיך יתיישב הא דקתני שאם שניהם קדשים בחוץ חייב ברת, וחייב מלקות על שניהם. והרי על הראשון על כרחך לוקה רק משום לאו דשחטו חוץ, וקחשיב ליה?

דהיכא דליכא לאו דאותו ואת בנו, חשיב לאוין אחרים. וכל היכא דאיכא לאו דאותו ואת בנו, לא חשיב לאוין אחרים.

דף פ"א ע"א

ל. היכן מצינו שכתוב נתקן ללאו דמחוסר זמן לעשה; להוה אמינא, ולמסקנא?

להוה אמינא, דכתיב במחוסר זמן שור או כשב או עז כי יולד שבעת ימים יהיה תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה, ומשמע בתוך זמנו בלא ירצה אלא הניחו לאחר זמנו, וירצה.

לא. למה לא אמרינן דעשה זה של 'מיום השמיני והלאה ירצה' מעיקרא משמע, כדאמרינן לענין שלוח הקן דחא דכתיב 'שלח תשלח את האם' מעיקרא משמע - ולא תקדחה? (רש"י)

דכאן הלאו קודם לעשה, שאינו עובר על הלאו אלא בתוך זמנו, ואינו יכול לקיים העשה אלא לאחר זמנו.

קנין תורה גליון

לב. האיד תירין רבי אפטוריקי, הא דכתיב 'והיה שבעת ימים תחת אמו' דמשמע דבליל השמיני מיד לאחר שכבר עברו עליו שבעת ימים כבר ראוי הוא, וכתיב אחר כך 'מיום השמיני והלאה ירצה' דמשמע דרק מיום השמיני ראוי הוא – ולא כלילה?

דכלילה של שמיני מותר להקדישו משחשכה ואינו עובר משום בל תקדיש פסולים, ורק מיום השמיני ראוי להקרבה.

לג. וכיון דהך 'ירצה' לרבי אפטוריקי אתא ולא לעשה, היכן נתקן הכתוב ללא דמחוסר זמן לעשה?

דכתיב בפסוק אחר כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה תחת אמו ביום השמיני תתנו לי היינו מצות עשה להקריבו לאחר זמנו.

לד. להחיה אמינא דהגמרא למה אמר רב המנונא דלרבי שמעון אין איסור 'אותו ואת בנו' נוחג בקדשים?

דכיון דאמר רבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא, כיון דכל זמן שלא זרק הדם אין הבשר מותר באכילה.

לה. לפי הברייתא מתחלה, השוחט קדשים בחוץ אותו ואת בנו, מהו עונשו (משום איסור שחוט חוץ); לרבי שמעון, ולרבנן?

לכולי עלמא אינו חייב כרת משום שחוט חוץ כיון דלאו מתקבל בפנים הוא - הואיל ומחוסר זמן הוא [שהרי אסור לשחטו היום כיון דכבר שחט אמו],

לרבי שמעון, מכל מקום עובר בלא תעשה הואיל והוא רצוי בפנים לאחר זמן. שכל הראוי לבא לאחר זמן ושחטו בחוץ, עובר בלא תעשה ואין בו כרת.

לחכמים, כל שאין בו כרת משום שחוט חוץ, גם אינו עובר בלא תעשה.

לו. ומה הקשו על הברייתא לפי רבי שמעון דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה?

אם כן למה אין על השני רק איסור לא תעשה ולא חיוב כרת. הרי הראשון לא נשחט אלא נקטל - דהא שחיטה שאינה ראויה היא דהוה קדשים בחוץ - ואם כן השני מתקבל בפנים מיד ולא מחוסר זמן הוא, ויהא חייב עליו גם כרת.

לז. לפי מה שביאר רבא שהברייתא חסורי מיחוסא הוא, השוחט קדשים אותו ואת בנו, מה הדין בג' אופנים אלו, לרבי שמעון, ולרבנן (לענין כשרות הקרבן, והעונש על שחוט חוץ); (א) שניהם בחוץ, (ב) שחט הראשון בחוץ, והשני בפנים, (ג) שחט הראשון בפנים והשני בחוץ?

(א) שניהם בחוץ; לרבנן, על הראשון ענוש כרת משום שחוט חוץ, והשני פסול, אבל פטור מכרת כיון דלא מתקבל בפנים הוא, דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה.

לרבי שמעון, שניהם ענושים כרת משום שחוט חוץ, דגם השני מתקבל בפנים, כיון דשחיטת הראשון לא הוה שחיטה ראויה והוה כהריגה בעלמא, ואין על השני איסור משום אותו ואת בנו ולא הוה מחוסר זמן. [אבל לענין קדשים בחוץ חייב, ואף על גב דהוה שחיטה שאינה ראויה, בהכי חייביה רחמנא].

(ב) שחט הראשון בחוץ, והשני בפנים; הראשון ענוש כרת משום שחוט חוץ, והשני, לרבנן, פסול משום מחוסר זמן, אבל פטור מכרת שהרי לא שחטו בחוץ. לרבי שמעון, השני כשר בפנים משום דשחיטת הראשון לא היה שחיטה ראויה וחשיב כנהרג ולא כשחוט, ואם כן השני לאו מחוסר זמן הוא.

(ג) שחט הראשון בפנים והשני בחוץ; לרבנן, הראשון כשר ופטור עליו. והשני פסול, ופטור מכרת, ולרבנן פטור גם מלאו דשחוט חוץ, כיון דלאו מתקבל בפנים הוא. לרבי שמעון, אף דעל השני פטור מכרת כיון דלאו מתקבל בפנים הוא, מכל מקום עובר בלא תעשה.

קנין תורה

לח. מאיזה בבא הוכיחו דלרבי שמעון הוה שחיטת קדשים שחיטה ראויה?

בבא השלישי - דלמה אינו עובר על השני רק בלא תעשה. הא אם שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא, הרי השני מתקבל בפנים, ולמה אינו חייב עליו כרת משום שחוטאי חוץ.

לז. למסקנא, לאיזה ענין אמר רב המנונא, דלרבי שמעון ליכא ב'אותו ואת בנו' בקדשים, ולמה (לפי גירסת הספרים לפנינו)?

שאין בו מלקות. והטעם הוא משום דבשחיטת קדשים כל זמן שלא נזרק הדם אין הבשר מותר. נמצא דבשעה ששחטה הוה התראת ספק אם יבא אחר כך לידי זריקה או לא [דאם לא יבא לידי זריקה הרי שחיטה שאינה ראויה היא ואינו עובר עליה].

מ. למה לא ניהא ליה לרש"י בגירסת הספרים דלכן אין בו מלקות משום דהוה 'התראת ספק', והאיך פירש רש"י טעמיה דרב המנונא למסקנא?

רש"י הקשה: דמאי 'התראת ספק' דקאמר, הא ודאי שחיטת שני אינה ראויה. דכיון דאיסור אותו ואת בנו נודה בקדשים, הוה ליה שני מחוסר זמן ואין שחיטתו ראויה ואין כאן התראה כלל.
ולכן פירש רש"י טעם הדבר שאין בו מלקות, משום דאין שחיטת השני ראויה, מכיון שנשחט ראשון ונזרק דמו הויה לה שחיטת הראשון ראויה [וחולק הוא על הא דאמר רבי אושעיא לעיל, דכל שחיטת קדשים הוה שחיטה שאינה ראויה], והשני אינה ראויה משום דהוה מחוסר זמן ואין דמו נזרק.

מא. לרבא דשחיטת 'אותו ואת בנו' לרבי שמעון אין לוקין עליו, מה הדין בהיא חולין ובנה שלמים; (א) שחט חולין ואחר כך השלמים בו ביום, (ב) שחט השלמים בפנים וזרק דמה, ואחר כך שחט אמה שהיא חולין בחוץ?

(א) שחט חולין ואחר כך שחט השלמים בו ביום: פטור ממלקות [משום דהתראת ספק הוא אם יזרוק דם השלמים אחר כך, ואם לא יזרוק לא יהא שחיטה ראויה. ולרש"י ודאי אין שחיטת השני ראויה, משום מחוסר זמן].
(ב) שחט השלמים בפנים ואחר כך אמה שהיא חולין בחוץ: חייב מלקות משום דהתראת ודאי היא, דבזמן ששחט השני כבר נזרק דמו של ראשון, והשני אינו מחוסר זריקה כיון דחולין היא, ולא שייך ביה פסולא דמחוסר זמן.

דף פ"א ע"ב

מב. מה הדין בבחמה של חולין שכנה קרבן עולה, אליבא דרבי שמעון, ולמה; (א) שחט האם שהיא חולין ואחר כך שחט בנה עולה, (ב) שחט תחלה בנה עולה וזרק דמה, ואחר כך שחט האם שהיא חולין?

(א) שחט תחלה האם שהיא חולין ואחר כך שחט בנה עולה: לכולי עלמא פטור ממלקות [משום דהוה התראת ספק אם יזרוק דם העולה. ולרש"י הוה ודאי אינה ראויה, משום מחוסר זמן].
(ב) שחט תחלה בנה עולה וזרק דמה, ואחר כך שחט האם שהיא חולין: לרבא, פטור לרבי שמעון. משום דשחיטה קמייתא לאו שחיטה בת אכילה היא, כיון דקרבן עולה אינו נאכל.
לרבי יעקב בשם רבי יוחנן, חייב לרבי שמעון, דשפיר הוה קמייתא שחיטה ראויה משום דאכילת מזבח שמה אכילה. [וגם השני שהיא חולין ודאי הוה שחיטה ראויה].

קנין תורה

מג. מנא ילפינן לרבי יעקב בשם רבי יוחנן, דאכילת מזבח שמה אכילה?

מדכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו בשתי אכילות הכתוב מדבר לענין פגול, דבין אם שחט על מנת לאכול חוץ לזמנו דהיינו אכילת אדם, ובין על מנת להקטיר חוץ לזמנו דהיינו אכילת מזבח, פגול הוא. הרי מבואר דאכילת מזבח חשיב אכילה, וממילא חשיב שחיטה ראויה לרבי שמעון.

מג. האם יש איסור שחיטת 'אותו ואת בנו' ביום אחד באופנים אלו, ולמה; (א) שוחט ונמצא טריפה, (ב) השוחט לעבודה זרה, (ג) השוחט שור הנסקל לאחר שנגמר דינו, (ד) השוחט ונתנבלה בידו מדעת או שלא מדעת?

(א-ג) לרבי שמעון פטור, דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה. לחכמים חייב, דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה.
(ד) לכולי עלמא פטור, דלא הוה שחיטה כלל.

מג. לתנא קמא דמתניתין, מה הדין בשוחט 'אותו ואת בנו' ושחט אחד מהם לעבודה זרה, באופנים אלו, ולמה; (א) שחט הראשון לעבודה זרה והשני לשלחנו, (ב) שחט הראשון לשלחנו, והשני לעבודה זרה והתרו בו למלקות משום אותו ואת בנו וגם למיתה משום עבודה זרה, (ג) שחט הראשון לשלחנו והשני לעבודה זרה, ולא התרו בו למיתה אלא למלקות?

(א) שחט הראשון לעבודה זרה, והשני לשלחנו; לכולי עלמא מתחלה דיינינן ליה על התראה השני של 'אותו ואת בנו' ולוקה עליו, ואחר כך דיינינן ליה על התראה של בהמה ראשונה לעבודה זרה, וחייב מיתה.
(ב) שחט הראשון לשלחנו, והשני לעבודה זרה והתרו בו למיתה; כיון דבשחיטת השני נתחייב במיתה משום שוחט לעבודה זרה, לכולי עלמא פטור ממלקות 'דקם ליה בדבריה מיניה'.
(ג) שחט הראשון לשלחנו, והשני לעבודה זרה ולא התרו בו למיתה; לרבי יוחנן, כיון דאינו נהרג שהרי לא היה כאן התראה, לוקה עליו משום שחיטת 'אותו ואת בנו' ביום אחד.
לריש לקיש, אף בכי האי גוונא פטור ממלקות. דכיון שאם התרו בו משום עבודה זרה היה פטור ממלקות משום קם ליה בדבריה מיניה, אף כאשר לא התרו בו פטור, הואיל ובהך איסורא איכא צד מיתה.

מג. מה הדין בחייבי מיתות שוגגין [שעבר עבירה בלא התראה דהיינו שוגג], ויש בההוא מעשה גם חיוב ממון, ולמה?

לרבי יוחנן, חייב באותו דבר אחר שעם המיתה, הואיל ואינו נהרג כיון שלא התרו בו.
לריש לקיש, פטור, דכיון דכי אתרו ביה פטור, כי לא אתרו ביה נמי פטור.

מג. למה איצטריך לאשמעינן מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש בשניהם, הן לענין אותו ואת בנו ועבודה זרה, והן בחייבי מיתות שוגגין שיש בההוא מעשה גם חיוב ממון?

דאי אשמעינן רק אותו ואת בנו ועבודה זרה, הוה אמינא דבהא קאמר ריש לקיש שהוא פטור ממלקות, הואיל ויש בשחיטה זו צד מיתה פקע ליה תורת מלקות מיניה, הואיל ושני העונשים הם על גופו. אבל חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר כגון ממון, דעונש אחד בגופו ועונש אחד בממונו, הוה אמינא דלכולי עלמא אינו נפטור מן החיוב ממון (כל דבפועל אין עונשים אותו במיתה).
ואם לא הוה אשמעינן מחלוקתם רק בחייבי מיתות ודבר אחר, הוה אמינא דרק בהא קאמר רבי יוחנן שחייב ממון, כיון דעונש אחד בגופו הוא ועונש אחד בממונו. אבל בהא דשוחט לעבודה זרה דמלקות ומיתה שניהם בגופו הוה, אימא מודי לרבי שמעון בן לקיש דלא רמיא תורת מלקות בעבירה שיש בה מיתה כלל, קא משמע לן דנחלקו בשניהם.

קנין תורה

דף פ"ב ע"א.

מח. למה אמרו דאין לגרום במשנתינו שחיטת 'פרה אדומה' בהדי הני דהוה שחיטה שאינה ראויה?

דשנינו בברייתא, רבי שמעון אומר, פרה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר להאכילה - אף לעצמו - משנשחטה, הרי דשחיטה ראויה היא.

מט. איזה שעת הכושר היה לה לפרה אדומה לרבי שמעון?

דאומר היה רבי שמעון שאם מצא פרה אדומה אחרת נאה הימנה, פודה את זו, אפילו אם שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נשחטת עליה.

נ. שור הנסקל ופטר חמור, שאסורים בהנאה, האם מטמאים טומאת אוכלים אליבא דרבי שמעון? ומנא יליף ליה? (רש"י)

אין מטמאין טומאת אוכלין, ונפקא ליה מיכל האוכל אשר יאכל, דרק אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל.

נא. מה נפקא מינה בזה שפרה אדומה מטמא טומאת אוכלין, הא פרה גופה ממילא מטמאה אדם ובגדים? (רש"י)

כגון בבשר שחפהו בפחות מכביצה בצק, דרק אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק, ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין. אבל אי לא אוכל הוא, לא מקבל האי בצק טומאה, דלית ביה שיעורא, וכי נגעו ביה אוכלין אחרני טהורים הן, שאינם נוגעין בפרה.

נב. למה אמרו דאין לגרום במשנתנו שחיטת 'עגלה ערופה' בהדי הני דהוה שחיטה שאינה ראויה?

דתנן במס' כריתות, שאם נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה, תצא העגלה ותרעה בעדר כשאר חולין, אלמא אינה נאסרת מחיים. ואם כן כאשר שחטה יהא מותרת, ולמה הוה שחיטה שאינה ראויה.

נג. לרבי ינאי, מהו הגבול של עגלה ערופה דבאותה זמן היא נאסרת? ולמה אין לומר דרבי ינאי הוא שאמר שאין לגרום עגלה ערופה במשנתנו?

לרבי ינאי: 'גבולה' היא ירידתה לנחל איתן, שזה אוסרתה. ואם כן אפשר לגרום עגלה ערופה במשנתנו, דהרי אפשר לתרץ דמשנתנו שאמרה דהוה שחיטה שאינה ראויה, איירי בששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן.

נד. מאימתי נאסרין צפורי מצורע בהנאה, ומנלן לרבי יוחנן, ולריש לקיש?

לרבי יוחנן, משעת שחיטה נאסרת השחיטה, אבל המשולחת מותרת, דכתיב ושלח את הצפור החיה וגו' ולא אמרה תורה שלח לתקלה.

לריש לקיש, נאסרו שניהם משעת לקיחה עד שישלח. דיליף גזירה שוה 'קִיחָה קִיחָה' מעגלה ערופה, מה עגלה ערופה שנאמר בה קִיחָה וְלִקְחוּ וְקָנִי הָעִיר הַזֹּאת עֲגֹלָת בָּקָר אֲסוּרָה מֵחַיִּים, אף מצורע דכתיב ביה וְלִקְחָהּ לְמִטְהָר שְׁנֵי צִפּוּרִים חַיִּים אֲסוּרוֹת מֵחַיִּים. ומיהו עגלה ערופה יש לה גבול ליאסר כיון דיש לה עוד מעשה והיינו ירידתה לנחל איתן. אבל צפורים אלו שאין בהן מעשה מלקיחה ועד שחיטה, כיון דנאסרות מחיים על כרחך כבר משעת לקיחה נאסרות.

קנין תורה גליון

נח. לפי מחלוקת הנ"ל, מי הוא זה שאמר דעגלה ערופה לא נשנה במשנתנו – רבי יוחנן או ריש לקיש, ולמה?

אין לומר דריש לקיש אמר כן, דמכיון שסובר דעגלה ערופה נאסר מיירידתה לנחל איתן, הוה ליה לאוקמה למתניתין לאחר יירידתה לנחל איתן. אלא על כרחך דרבי יוחנן שסובר דאף צפורי מצורע אינן נאסרים עד שעת שחיתתן, הוא אמר דעגלה ערופה לא נשנה במשנתנו.

נו. שנים שלקחו פרה ובנה, מי יכול לשחוט ראשון; (א) לענין איסור והיתר, (ב) לענין דיני ממונות?

(א) לענין איסור והיתר; ודאי אם רוצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד מחר, מותר.
(ב) לענין דיני ממונות; אם באו לבית דין והאחד רוצה לשחוט, וחבירו אומר אני צריך יותר ממך, אנו אומרים להם שהלוקח ראשון ישחוט ראשון, משום דעל מנת כן לקח.

נז. למה אמרו על שני ששחט לפני הראשון [באופן שלא ידע שהראשון רוצה לשחוט] שהוא 'זריז' וגם 'נשכר'?

'זריז': שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור אותו ואת בנו.
'נשכר': שיש לו ריוח שאוכל היום בשר, ואינו צריך להמתין עד למחר.

נח. מה הדין בשחט פרה ואחר כך שני בניה, כמה לוקה, ולמה?

לוקה שמונים, משום דעשה שני מעשיות שחייב מלקות על כל אחד מהם.

נז. מה הדין כששחט תחלה שני בניה ואחר כך שחט לאמה? [לתנא קמא, ולסומכוס; רש"י]

לתנא קמא, אינו לוקה אלא ארבעים, משום דאין כאן שחיתת איסור אלא אחת.
[אבל לסומכוס לוקה שמונים, כמו שיתבאר בסיפא עי' שאלה ס"ג].

ס. מנא ילפינן דיש חיוב מלקות גם בשוחט 'בנו ואותו'?

דכתיב לא תשחטו הרי הזהיר את שניהם; בין השוחט את האם, ובין השוחט את הבת. ולא מצינו שיהא שנים עוברין על איסור זה אלא כשיש שלש בהמות, ואחד שוחט את הפרה, והשני שוחט את אמה, והשלישי שוחט את בנה, דשנים האחרונים חייבין. הרי בא לאשמעינן דאסור גם לשחוט 'בנו ואותו'.

סא. למה אין לפרש דקאי על השוחט אם ושני בניה? [רש"י]

דלמה לי קרא, פשיטא הוא דעובר על כל אחד, דמה לי חד ומה לי תרי - כי היכי דמחייב אהאי מחייב אהאי.

דף פ"ב ע"ב

סב. האידך ילפינן כן מפסוק ד'לא תשחטו', הא צריך פסוק זה לגופיה דאיסור ד'אותו ואת בנו'?

דהוה מצי למיכתב 'לא תשחטו' בלשון יחיד, ומדכתיב 'לא תשחטו' בלשון רבים, משמע דשניהם חייבין, בין השוחט 'אותו ואת בנו' ובין השוחט 'בנו ואותו'.

קנין תורה

סג. והאיך היה אפשר לכתוב 'לא תשחוט' בלשון יחיד, הא אם כן הוה אמינא דאינו חייב אלא אדם אחד ששחט בין האם ובין בנה. אבל בשני בני אדם שאחד שחט האם והשני הבת, יהא פטור?

דאם בא ללמוד רק דין זה, הוה ליה למיכתב 'לא ישחוט' דמשמע ששניהם [אותו ואת בנו] לא יהיו נשחטים, בין על ידי אחד ובין על ידי שנים. ומדכתב 'לא תשחוט' דמשמע ששני השוחטים עושים איסור, שמע מינה דאיירי באופן הנ"ל בשחט שלש בהמות, שחייב האחד על אותו ואת בנו, והשני על בנו ואותו.

סד. מה הדין באופנים אלו, כמה לוקה; (א) שחט תחלה לפרה, ואחר כך לבתה, ואחר כך לבת בתה, (ב) שחט פרה, ואחר כך בת בתה, ואחר כך בתה?

(א) שחט תחלה לפרה, ואחר כך לבתה, ואחר כך לבת בתה: עבר שני פעמים על איסור 'אותו ואת בנו', ולוקה שמונים.
(ב) שחט פרה, ואחר כך לבת בתה, ואחר כך בתה: לתנא קמא, אינו לוקה אלא ארבעים, כיון דהוא לאו אחד, והתראה אחד, ומעשה אחד. לסומכוס בשם רבי מאיר, לוקה שמונים, מ' משום אותו ואת בנו שהרי שחט פרה ואחר כך בתה, ומ' משום בנו ואותו שהרי לאחר ששחט בת בתה שחט את אמה.

סה. מה הם חב' דרכים לבאר שיטת סומכוס באופן הנ"ל למה לוקה שמונים? ומהו הנפקא מינה לדינא ביניהם?

(א) דכל פעם שאדם עושה שתי עבירות בהתראה אחת חייב שני מלקיות. וגם אם אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד שלא נודע לו בנתיים שחטא, חייב שתי חטאות, והוא הדין שאם עשאו במזיד ובהתראה אחת חייב שני מלקיות.
(ב) רק הכא דהוה גופין מחולקין לוקה שמונים. אבל בעלמא כגון האוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד אינו חייב אלא מלקיות אחת.

סו. אם סומכוס סובר דאפילו בעלמא כשאין גופין מחולקין לוקה שמונים, למה נקטה המשנה שיטתיה כאן דמיירי בגופין מחולקין? לאשמעינן כחם דרבנן, דאפילו כהאי גוונא אינו לוקה אלא ארבעים - אף דהוה גופין מחולקין.

סז. שנינו ברייתא, "הזורע כלאים בלאים - שזרע וחזר וזרע, לוקה", למה אין לפרש דהיינו שלוקה פעם אחת? (ב' דרכים)

(א) דפשיטא היא דלוקה על איסור בלאים.
(ב) אם כן למה נקט 'כלאים בלאים' הרי גם בזריעה אחת לוקה.

סח. למה אין לפרש דאיירי כשזרע שני פעמים זה אחר זה, ובשתי התראות, ולכן לוקה שנים?

דהא כבר תנן במס' מכות, נזיר שהיה שותה יין כל היום, אינו חייב אלא אחת. ואם אמרו לו 'אל תשתה' והוא שותה, חזרו ואמרו 'אל תשתה' והוא שותה, חייב על כל אחת ואחת. הרי כבר מבואר דעל שתי התראות חייב שנים.

סט. אם איירי כשזרע בידו אחת, חטה וחרצן, ובידו השני שעורה וחרצן, והתירו בו התראה אחת, ומכל מקום חייב שנים, מה אפשר להוכיח לענין הספק הנ"ל בדעת סומכוס?

על כרחך לא אזיל הברייתא כרבנן החולקים על סומכוס. דמה במשנתנו בגופין מחולקין לא מיחייבי רבנן אלא מלקות אחת, הכא בגוף אחד לא כל שכן דלא הוה מיחייבי אלא אחת.
אלא על כרחך אזיל הברייתא כסומכוס. ושמע מינה דלסומכוס מי שאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, חייב שנים, אף שאין גופים מחולקין.

קנין תורה גליון

ע. האיך דחו דלעולם איירי כשהתרו בו ב' התראות, הא פשיטא הוא?

דבא לאשמעינן דאיכא תרי גווני כלאים, דבין חטה וחרצן, ובין שעורה וחרצן, הוו כלאים. ולאפוקי מדרבי יאשיה דאמר שאינו חייב עד שיזרע שלשתן - חטה ושעורה וחרצן - במפולת יד. קא משמע לן דכאשר זרע חטה וחרצן, ושעורה וחרצן, חייב על כל אחד.

עא. תנן לקמן "מי שאכל משני גידי הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת, מימין ומשמאל, מזה כזית ומזה כזית; לתנא קמא לוקה שמונים, לרבי יהודה, אינו סופג אלא ארבעים, משום דסבירא ליה שאיסור גיד הנשה אינו נוהג אלא באחת מן הירכות", למה אין לפרש דאיירי כשאכלם בזה אחר זה בשתי התראות נפרדים?

דאם כן מאי טעמא דרבי יהודה שלוקה ארבעים. הא לא הוה ליה למילקי כלל כיון דכל התראה אינו אלא התראת ספק - דהא מספקא ליה לרבי יהודה באיזו מהן נוהג איסור גיד הנשה - בשל ימין או בשל שמאל.

עב. מהיכן הוכיחו לרבי יהודה התראת ספק לא שמה התראה?

מדסובר במי שיש לו ספק על שנים מי מהם הוא אביו, שאינו חייב אלא אם הכה או קילל שניהם בבת אחת, ולא בזה אחר זה. הרי מבואר דסבירא ליה התראה ספק לא שמה התראה.

עג. ואם איירי המנשה כשאכל שניהם בבת אחת ובהתראה אחת, דלא הוה התראת ספק, מה אפשר להוכיח לענין הספק הנ"ל ברעת סומכוס?

הא דלתנא קמא לוקה שמונים, על כרחך לא אתיא כרבנן החולקים על סומכוס, דמה במשנתינו ששתי הפרות הם גופין מוחלקין פטרי רבנן, הכא בגוף אחד אחד לא כל שכן. אלא לאו סומכוס היא, וסבירא ליה דאפילו בהתראה אחת לוקה שמונים.

דף פ"ג ע"א

עד. והאיך דחו דלעולם איירי כשאכל שני גידי הנשה בזה אחר זה ובשתי התראות, אף דהוה התראת ספק?

דתנא זו סבירא ליה כתנא דברייתא אחרת דרבי יהודה לענין נותר, דסבירא ליה דהתראת ספק שמה התראה.

עה. למה אין לוקין על לאו דנותר 'ולא תותירו ממנו עד בקר, והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו'; לרבי יהודה (דברייתא), ולרבי יעקב?

לרבי יהודה (בהך ברייתא); בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לעשותו לאו שניתק לעשה, לומר דאין לוקין עליו. לרבי יעקב, משום דהוה לאו שאין בו מעשה, שהרי ישב לו ולא אכל, ומאליו נעשה נותר, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

עו. למה הוה לאו ד'נותר' התראת ספק? [רש"י]

דכל אימת שהתרו בו, יכול לומר עדיין לילה הוא, ויש לי עוד זמן לאכלו. [ואי אפשר לצמצם ליתן לו התראה מיד לפני זמן עלות השחר, שיעבור על האיסור בתוך כדי דיבור של התראה; עי' בשינון בהערה].

קנין תורה גליון

עז. שנינו בברייתא "אכל שני גידין משתי ירכות של שתי בהמות; לתנא קמא, לוקח שמונים. לרבי יהודה, אינו לוקח אלא ארבעים", מהיכן יש להוכיח דאירי בששניהם ימינות? (רש"י)

מדנקט 'שתי בהמות' שמע מינה דשניהם ימינות, ושניהם סוברים כרבי יהודה דאיסור גיד הנשה אין נוהג אלא באחת.

עח. למה אין לפרש דהברייתא איירי כשאכלן בזה אחר זה ובשתי התראות?

דאם כן מאי טעמא דרבי יהודה דאמר שאינו לוקח אלא ארבעים.

עט. ואם איירי כשאכלן בבת אחת ובחדא התראה, מה אפשר להוכיח לענין הספק הנ"ל בדעת סומכוס?

אין לומר דתנא קמא סבירא ליה כרבנן החולקים על סומכוס. דמה במשנתינו דגופין מוחלקין הם פטרי רבנן מלהתחייב שמונים מלקות, הכא לא כל שכן. אלא ודאי קאי כסומכוס, הרי מבואר דלסומכוס מי שאכל שני זיתים בהעלם אחד חייב שתיים.

פ. והאין דחו דלעולם איירי כשאכל שני הנדים בזה אחר זה ובשתי התראות, ומכל מקום לרבי יהודה לוקח רק ארבעים?

דאיירי כשאין כזית בהראשון או בהשני - אלא באחד מהם. ונחלקו רבנן ורבי יהודה בהא דשנינו בברייתא; לתנא קמא חייב על גיד הנשה ואף על פי שאין בו כזית דקסבר בריה הוא, ובריה אין צריכה שיעור. ולרבי יהודה אינו חייב עד שיהא בו כזית, דסבר לאו בריה חשיב, אלא כחתיכה מן הבהמה.

פא. במה דחה רש"י דברי היש מפרשים, דאיירי כשאין כזית בשום אחד מהם, ורק שניהם יחד מצטרפים לכזית?

דאינו נראה שיהו שתי התראות מצטרפות, דאי אכיל ליה לבתרא בתוך כדי אכילת פרס היינו בבת אחת, ואי אכלה לאחר כדי אכילת פרס, תו לא מצטרפי.

פב. באיזה פרקים בשנה, המוכר בהמה לחבירו וכבר מכר תחלה אמה או בתה בו ביום, צריך שיאמר ללוקח השני, דע לך שהיום מכרתי אמה או בתה לשחוט? ולמה?

(א) ערב יום טוב האחרון של חג הסוכות, (ב) ערב יום טוב הראשון של פסח, (ג) ערב עצרת, (ד) ערב ראש השנה. (ה) לרבי יוסי הגלילי, אף ערב יום הכפורים בגליל. דבפרקים הללו דרך ישראל לעשות סעודות, וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשחטה מיד.

פג. ומה הדין בזמנים אלו, אם לא הודיעו המוכר שמכר לאמו או לבנה?

הולך הלוקח ושוחט ואינו נמנע. [דכיון שהמוכר לא הודיעו אין צריך לחשוש].

פד. האם צריך המוכר להודיעו בזמנים אלו, באופן שכבר מכר את הראשונה אתמול והשניה רק היום, ולמה?

אין צריך המוכר להודיעו, שאני אומר דכבר אתמול שחט הלוקח בהמה הראשונה.

קנין תורה

פ.ה. באיזה אופן צריך להודיע אף כשמוכר זה היום וזה למחר, ולמה?

כשמוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה צריך להודיע, דבידוע ששניהם שוחטין ביום אחד.

פ.ו. למה נקט המשנה דוקא שמכר את האם לחתן ואת הבת לכלה, ולא תני סתם המוכר זו לחתן וזו לכלה?

מלתא אגב אורחיה קמשמע לן, דאורח ארעא שצד החתן טורח בסעודה יותר מצד הכלה, ולכן קונה החתן האם שהיא גדולה, והכלה קונה הבת שהיא קטנה יותר.

פ.ז. מה הדין כשקיבל הטבח דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר כשהלוקח לא משך השור, ולמה; כשעכשיו אין הטבח רוצה לשחוט, ואם מת השור; (א) בארבעה פרקים הנ"ל, (ב) בשאר ימות השנה?

(א) בארבעה פרקים הנ"ל: קנה הלוקח הבשר, לרב שמואל בר יצחק רק כשזיכה לו על ידי אחר, ולרבי יוחנן במעות לבד, וכופין הטבח לשחוט הבהמה בעל כרחו, ואף על פי שיש לו שור שזה אלף דינרים, ואין לו ללוקח אלא שוה דינר בשר, ואין הטבח יכול לחזור ממכירתו ולהחזיר הדינר ללוקח. ואם מת השור, מת ללוקח ומפסיד הדינר.
(ב) בשאר ימות השנה: לא קנה הלוקח הבשר כל זמן שלא משכו בעצמו (או על ידי שליחו בפניו), ואינו יכול הכוף הטבח לשחוט הבהמה אם אינו רוצה, אלא כל זמן שלא משך חוזר בו הטבח. ואם מת השור, מת למוכר וחייב להחזיר המעות ללוקח.

פ.ח. בארבעה פרקים האלו האידך קנה הלוקח הבהמה, הא לא משך עדיין הבהמה? ומה החילוק בין ארבעה פרקים הנ"ל לשאר ימות השנה? (ב' דרכים)

(א) לרבי שמואל בר יצחק: איירי כשהמוכר זיכה לו חלק בבהמה על ידי אחר, שמסר את השור לאדם אחר שלא בפני הלוקח ואמר לו 'זכי בשור זה לפלוני להיות לו בדינר בשר'. ולכן, בארבעה פרקים אלו דמסירה זו זכות היא להלוקח, דהא לא סגי ליה בלא בשר, אמרינן דזכין לאדם שלא בפניו וקנה הלוקח. אבל בשאר ימות השנה דחוב הוא לו להוציא הוצאות - הפסד הוא לו ללוקח לקנות הבשר, ואין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו, ולכן לא זכה בה הלוקח עדיין.
(ב) לרבי יוחנן: בארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה שקונין לו מעותיו בלא משיכה. והיינו כשיטתו שדבר תורה מעות קונות, ומכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור. אלא דתיקנו חכמים דמעות אינם קונות רק משיכה, דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן מעות אף שלא משך, אם יודמן דליקה בבית המוכר שהפירות שם, לא יטרח המוכר להצילן כיון שכבר אינו שלו, מה שאין כן סתם מושך שמוליך הדבר לביתו. אבל בארבעה פרקים אלו העמידו דבריהם על דין תורה שמעות קונות, ולכן קנה או הלוקח אף כשלא משך.

פ.ט. למה הוה אמינא דלענין 'אותו ואת בנו' יהא הלילה הולך אחר היום? ומהיכן ילפינן באמת שהיום הולך אחר הלילה?

הוה אמינא: שבאותו ואת בנו הלילה הולך אחר היום, משום דכל הפרשה של אותו ואת בנו סמוכה לקדשים [דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו]. וכיון דבקדשים הלילה הולך אחר היום [דכתיב ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, אלמא דלילה שלאחריו קרי יום קרבנו עד הבוקר], הוה אמינא דאף באותו ואת בנו הוא כן.
אבל ילפינן: דכתיב הכא באותו ואת בנו 'יום אחד', ונאמר במעשה בראשית ויהי ערב ויהי בוקר 'יום אחד', מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה [דכתיב 'יהי ערב' ברישא והדר 'יהי בוקר'], אף יום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה.

קנין תורה

דף פ"ג ע"ב.

צ. מה דרש רבי מרדכיב 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד'?

דימים מיוחדים יש בשנה - דהיינו ארבעה פרקים - שאתה מוזהר להכריזו להלוקח שאמה מכרתי לשחוט. ומכאן אמרו, בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו.

צא. מאיזה תיבה בפסוק יליף ליה? (ב' דרכים ברש"י)

(א) קרי ביה 'לא תשחיטו' כלומר לא תגרום לה לישחט בימים הללו היא ובנה.
(ב) דכתיב 'יום אחד' משמע יום מיוחד, ולמאי יחדינהו אי לאו להטעין כרוז.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגידים הנכבדים רודפי צדקה וחסד, אוהבי תורה ומוקירי רבנן ותלמידיהון

משפחת וואקסמאן שיחיו

- נציבי חודש אלול -

לעי"נ אמם מרת **חנה ריטא** בת מו"ה יעקב יצחק ע"ה

זכות התורה תעמוד להם להתברך בכל משאלות לבם לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בהם הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיק ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה,

הנהלת חבורת קנין תורה

שופטים	תשפ"ד	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	כ"ח אב	עט:	עט:	סט:
מאנטאג	כ"ט אב	פ:	עט:	ע:
דינסטאג	א' דר"ח אלול	פ:	פ:	ע:
מיטוואך	ב' דר"ח אלול	פא:	פ:	עא:
דאנערשטאג	ג' אלול	פא:	פא:	עא:
פרייטאג	ד' אלול	חזרה		
שבת	ה' אלול	חזרה		

כי תצא	תשפ"ד	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	ה' אלול	פב:	פא:	עב:
מאנטאג	ו' אלול	פב:	פב:	עב:
דינסטאג	ז' אלול	חתונה בחצרות קדשינו		
מיטוואך	ח' אלול	פג:	פב:	עג:
דאנערשטאג	ט' אלול	פג:	פג:	עג:
פרייטאג	י' אלול	חזרה		
שבת	יא' אלול	חזרה		

זונטאג כי תבוא - י"ב אלול

בחינה לימוד החודש: **דף עד**. (מתני') - **דף פג**. (סוף הפרק)
בחינה חזרת החודש: **דף סג**. (ת"ר לוקחין ביצים) - **דף עד**. (מתני')

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב
ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימעיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044